

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факультет Гуманітарно-педагогічний факультет

ПОГОДЖЕНО
Декан факультету
(гуманітарно-педагогічний)

_____ Савицька І.М.
(підпис) (ПІБ)

«__» _____ 2025 р.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
(міжнародних відносин і суспільних наук)

_____ Хвіст В.О.
(підпис) (ПІБ)

«__» _____ 2025 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

Роль Кернської групи у світовій аграрній дипломатії

Спеціальність

291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Освітня програма

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Орієнтація освітньої програми _____ освітньо-професійна _____
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Гарант освітньої програми

_____ канд. іст. наук, доцент _____ Кравченко Н.Б. _____
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ПІБ)

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

_____ канд. політ. наук, доцент _____ Грушецький Б.П. _____
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ПІБ)

Виконав

_____ Артамощенко К.В. _____
(підпис) (ПІБ студента)

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Факультет _____ гуманітарно-педагогічний _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри __ В.о. міжнародних відносин і суспільних наук __
__ канд. іст. наук, доцент __ _____ **Хвіст В.О.** __
(підпис)

« _____ » _____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

_____ Артамощенко Ксенії Вадимівні _____

Спеціальність

_____ 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» _____

(код і назва)

Освітня програма

_____ «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» _____

Орієнтація освітньої програми _____ освітньо-професійна _____

Тема _____ магістерської _____ кваліфікаційної роботи __ **Роль Кернської групи у світовій аграрній дипломатії**, затверджена наказом ректора НУБіП України від «_ _» жовтня 2024 р. №_

Термін подання завершеної роботи на кафедру _____ . _____

(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи _____ наукові дослідження з питань _____ Ролі Кернської групи у світовій аграрній дипломатії _____

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

- Дослідити світової аграрної дипломатії
- Оцінити значення участі України у Кернській групі для розвитку її аграрної дипломатії та зовнішньоекономічної політики.
- Простежити історію створення Кернської групи та роботу;

Дата видачі завдання « _____ » _____ 2024 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи _____ Грушецький Б.П. _____
(підпис)

Завдання прийняв до виконання _____ Артамощенко К.В. _____
(підпис)

РЕФЕРАТ
магістерської роботи
студентки магістратури гуманітарно-педагогічного факультету
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»,
освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Артамощенко Ксенії Вадимівни
на тему:
«Роль Кернської групи у світовій аграрній дипломатії»

Магістерська кваліфікаційна робота присвячена дослідженню місця та ролі Кернської групи як міждержавного об'єднання у формуванні глобальної аграрної дипломатії. У роботі розкрито еволюцію групи від моменту її створення у 1986 році до сучасного етапу, визначено її внесок у переговорний процес Світової організації торгівлі, зокрема в контексті Угоди про сільське господарство. Проаналізовано політичні, економічні та інституційні механізми, через які Кернська група впливає на міжнародну аграрну політику, а також досліджено особливості її діяльності під час воєнних криз та глобальних продовольчих викликів. Окрему увагу приділено приєднанню України до групи у 2024 році та оцінці перспектив її участі у багатосторонніх торговельних переговорах.

У роботі використано нормативно-правові акти, документи СОТ, матеріали ФАО, ОЕСР, Світового банку та офіційні звіти урядів держав - членів Кернської групи. Результати дослідження підтверджують, що Кернська група є дієвим інструментом аграрної дипломатії, який сприяє забезпеченню балансу між інтересами розвинених і країн, що розвиваються, та формує засади справедливої світової продовольчої системи.

Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг - 104 сторінок, з них основного тексту - 72 сторінок. Список літератури займає 20 сторінки й містить 129 найменувань.

Ключові слова: аграрна дипломатія, Кернська група, Світова організація торгівлі, продовольча безпека, Україна, міжнародна торгівля, сталий розвиток.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. СВІТОВА АГРАРНА ДИПЛОМАТІЯ ТА ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ КЕРНСЬКОЇ ГРУПИ	13
1.1. Світова аграрна дипломатія: витоки та етапи розвитку	13
1.2. Базові документи аграрної дипломатії	26
1.3. СОТ	30
Висновки до розділу 1	42
РОЗДІЛ 2. ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР ДІЯЛЬНОСТІ КЕРНСЬКОЇ ГРУПИ	44
2.1. Передумови створення Кернської групи та ключові етапи її розвитку	44
2.2. Співпраця Кернської групи з міжнародними організаціями	48
Висновки до розділу 2	56
РОЗДІЛ 3. СПІВПРАЦЯ КЕРНСЬКОЇ ГРУПИ З НАЦІОНАЛЬНИМИ УРЯДАМИ	58
3.1. Вплив діяльності Кернської групи на національні аграрні політики держав-членів	58
3.2. Україна в Кернській групі: ключові напрями співпраці	65
Висновки до розділу 3	76
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	85

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У глобалізованому світі аграрна сфера дедалі більше набуває стратегічного значення: продовольча безпека, сільськогосподарський експорт і міжнародні торговельні ланцюги перестають бути суто економічним питанням й перетворюються на чинники геополітики, міжнародної стабільності та розвитку. З одного боку, зростаюча продовольча криза спричинена кліматичними змінами, порушеннями логістики, воєнними конфліктами, нестабільністю цін на сільськогосподарську продукцію вимагає від держав і міжнародних організацій спільних дій, механізмів координації й формулювання правил, що можуть гарантувати стабільність аграрного ринку. З іншого боку, аграрна продукція, особливо зерно, олійні культури, м'ясо і молоко, посідає важливе місце в експортній стратегії багатьох країн, а отже і в дипломатичних планах. Саме тут виринає поняття аграрної дипломатії як специфічної галузі сучасної зовнішньополітичної діяльності: вона охоплює міжнародну взаємодію, переговори і формування політик, коли аграрна сфера виступає як об'єкт і одночасно інструмент державної зовнішньої стратегії. У цьому вимірі аграрна дипломатія поєднує економічні, політичні та гуманітарні аспекти: від просування національного експорту сільськогосподарської продукції до участі у багатосторонніх торговельних переговорах і забезпечення продовольчої безпеки. У межах багатосторонньої торговельної системи роль коаліцій експортерів сільськогосподарської продукції зростає: саме вони можуть формувати спільні позиції у Світовій організації торгівлі (СОТ), лобювати лібералізацію торгівлі агропродукцією, зменшувати тарифні та нетарифні бар'єри, а також працювати над зменшенням субсидій і підтримки, що спотворюють ринок. Однією з таких впливових коаліцій є Кернська група (Cairns Group), яка заснована в 1986 році з метою створення платформи для країн-експортерів сільськогосподарської продукції (зокрема Австралії, Канади, Бразилії, Аргентини, Таїланду тощо) і в межах СОТ відстоює принципи відкритої, справедливої, прозорої торгівлі. Актуальність теми для України є особливо масштабною. Візьмемо до уваги, що

Україна значний гравець на глобальному аграрному ринку: експорт зерна, олійних культур, продуктових товарів становить важливу складову її економіки та міжнародного позиціонування. Приєднання України до Кернської групи (Cairns Group) у лютому 2024 року під час Міністерської конференції COT у Абу-Дабі означає не просто символічний крок, а реальну зміну в аграрній дипломатії нашої держави вона отримує доступ до об'єднання країн-експортерів, до спільної формули дій з питань аграрної торгівлі, можливість впливати на формування правил, які раніше передусім визначали імпортери та найбільші аграрно-експортні гравці. Враховуючи це, дослідження ролі Кернської групи (Cairns Group) у світовій аграрній дипломатії є дуже своєчасним і має подвійне значення: з теоретичної точки зору дозволяє глибше осмислити механізми, за допомогою яких формуються політики аграрної торгівлі, дипломатичні стратегії та міжнародні коаліції; з практичної точки зору служить інструментом для оцінки можливостей і викликів, які стоять перед Україною в контексті її інтеграції до глобального аграрного ринку, участі у багатосторонній системі і посилювання власної зовнішньоекономічної позиції. Крім того, в умовах глобального зміщення акцентів на сталий розвиток, кліматичну зміну, продовольчу безпеку та відбудову після конфліктів (особливо для України), аграрна дипломатія стає не лише економічним, але й стратегічним інструментом державної політики. У таких обставинах роль коаліцій, як-от Кернська група (Cairns Group) в координації дій, просуванні реформ аграрної торгівлі та захисті інтересів держав-експортерів набуває особливої актуальності. Отже, обрана тема дослідження «Роль Кернської групи у світовій аграрній дипломатії» є не просто науково значущою темою, а реальною частиною стратегічних процесів, що впливають на національні інтереси, міжнародну торгівлю та продовольчу безпеку. Це робить тему роботи своєчасною, необхідною і корисною для України в сучасному міжнародному контексті.

Метою дослідження полягає у виявленні та аналізі ролі Кернської групи у світовій аграрній дипломатії.

Для досягнення мети дослідження, необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Розкрити сутність аграрної дипломатії як феномену міжнародних відносин, визначивши її зміст, функції та роль у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки.
2. Проаналізувати історичні передумови формування міжнародного аграрного співробітництва, окресливши етапи становлення системи багатосторонніх переговорів у межах ГАТТ та СОТ.
3. Дослідити процес створення та розвитку Кернської групи.
4. Охарактеризувати роль Кернської групи у реформуванні системи аграрної торгівлі
5. Розкрити напрями співпраці Кернської групи з міжнародними організаціями
6. Визначити особливості взаємодії України з Кернською групою
7. Оцінити перспективи розвитку аграрної дипломатії України в межах Кернської групи

Об'єктом дослідження є світова аграрна дипломатія як систем багатосторонніх відносин у сфері міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Предмет дослідження є роль та механізми діяльності Кернської групи у формуванні сучасної системи світової аграрної дипломатії

Відповідно до мети магістерської роботи та поставлених завдань були використанні такі **методи дослідження**:

- Історико-генетичний метод застосовано для з'ясування еволюції аграрної дипломатії та передумов формування багатосторонніх переговорних механізмів у сфері сільського господарства. За допомогою цього методу у підрозділах 1.1-1.2 простежено становлення міжнародних аграрних інституцій від ГАТТ до СОТ, а також причини створення Кернської групи у 1986 році.

- Порівняльно-аналітичний метод використано для зіставлення політики держав - членів Кернської групи щодо лібералізації торгівлі, зменшення субсидій та забезпечення конкурентоспроможності експорту. Цей метод дозволив виявити спільні риси аграрних стратегій Австралії, Бразилії, Канади та інших учасників групи (розділ 2.1).
- Інституційно-функціональний метод застосовано для аналізу структури Кернської групи, її механізмів прийняття рішень, співпраці з СОТ, ФАО, ОЕСР, ЄС і Світовим банком. Завдяки цьому методу у підрозділі 2.2 розкрито особливості багаторівневої взаємодії коаліції у сфері аграрної політики.
- Метод системного підходу дав змогу розглядати Кернську групу як цілісну дипломатичну структуру, що поєднує економічні, політичні та нормативно-правові складові. У розділі 3 цей метод використано для визначення взаємозв'язку між глобальними торговельними процесами та національними інтересами України.
- Метод аналізу документів і контент-аналіз застосовано під час опрацювання офіційних матеріалів Світової організації торгівлі (WTO), Міністерства закордонних справ Австралії (DFAT), Міжнародного інституту сталого розвитку (IISD) та інших джерел, що містять позиції Кернської групи та її пропозиції щодо реформ аграрної торгівлі.
- Статистичний та аналітико-описовий методи використано для узагальнення даних про динаміку експорту сільськогосподарської продукції країн-учасниць Кернської групи, показників державної підтримки та участі України в міжнародних аграрних ринках (розділ 3.2).
- Прогностичний метод застосовано для формування висновків і визначення перспектив розвитку аграрної дипломатії України в межах Кернської групи, а також для окреслення можливих сценаріїв її участі у формуванні нової архітектури світової аграрної торгівлі.

Практичне значення. Практичне значення магістерського дослідження полягає в тому, що воно заповнює наукову прогалину у вітчизняних дослідженнях, оскільки наразі відсутні україномовні праці, присвячені аналізу діяльності Кернської групи у контексті світової аграрної дипломатії. Результати дослідження можуть бути використані у навчальній та науковій діяльності - під час підготовки магістерських і курсових робіт, наукових статей, а також при викладанні дисциплін «Аграрна політика розвинених країн світу», «Аграрна дипломатія», «Міжнародне співробітництво в аграрній сфері» та «Економічна дипломатія».

Джерельна база дослідження: Джерельна база магістерського дослідження сформована на основі широкого комплексу міжнародних, національних та аналітичних документів, які відображають розвиток аграрної дипломатії, діяльність Кернської групи та механізми регулювання світової торгівлі сільськогосподарською продукцією. Основу становлять офіційні матеріали Світової організації торгівлі (СОТ), зокрема тексти Генеральної угоди з тарифів і торгівлі, Угоди про сільське господарство, міністерські декларації, звіти Комітету з сільського господарства та огляди торговельної політики країн-членів. Ці документи дозволяють простежити еволюцію міжнародно-правових норм та формування системи аграрної дипломатії в межах СОТ. Вагомий блок джерел становлять матеріали Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй (ФАО), Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та Світового банку. Вони містять статистичні дані, аналітичні звіти й порівняльні показники держав - членів Кернської групи щодо обсягів підтримки аграрного сектору, експорту, субсидування та продовольчої безпеки. Саме ці документи дозволяють дослідити економічні наслідки лібералізації торгівлі та виявити структурні відмінності між країнами-експортерами. Особливе місце посідають офіційні матеріали Кернської групи, зокрема міністерські комюніке, аналітичні довідки, позиційні заяви та сторінки офіційного сайту, присвячені співпраці з міжнародними організаціями. Ці джерела є первинною основою для аналізу структури, завдань та напрямів діяльності групи, а також відображають її

участь у глобальних процесах реформування аграрної політики. Вони дають змогу простежити, як Кернська група взаємодіє з такими інституціями, як ФАО, ОЕСР, Світовий банк, ЮНКТАД, АТЕС, АСЕАН та іншими міжнародними партнерами, а також як координує свої позиції на рівні багатосторонніх переговорів. До джерельної бази також увійшли праці провідних дослідників, які вивчали діяльність Кернської групи та аграрну торгівлю в межах СОТ: Р. Хіггота, М. Гіффорда, Р. Тайерса, Дж. Глаубера та Л. Боттерілл [93; 94; 97; 98; 100]. Їхні роботи містять аналітичне осмислення становлення групи, її ролі у переговорах Уругвайського та Дохійського раундів, а також оцінку ефективності коаліційного впливу на реформу аграрної політики. Український контекст дослідження спирається на матеріали Міністерства економіки України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, а також на офіційні документи щодо вступу України до Кернської групи у 2024 році.

Ступінь дослідженості теми. Проблематика Кернської групи й аграрної лібералізації посідає виразне місце в літературі з міжнародної політичної економії та права СОТ, хоча безпосередньо українською мовою вона опрацьована обмежено. Питання діяльності Кернської групи побіжно розглядалося у працях зарубіжних дослідників, що вивчали еволюцію аграрної політики, міжнародні торговельні переговори та реформу сільськогосподарської підтримки. Зокрема, М. Гіффорд аналізує розвиток і стійкість Кернської групи після Уругвайського раунду, підкреслюючи її значення як ефективного альянсу експортерів у просуванні лібералізації аграрної торгівлі [98]. Р. Хігготт досліджує становлення групи у контексті переговорів ГАТТ, визначаючи її як ключового актора, що вплинув на формування багатосторонніх правил у сфері сільського господарства [94]. Л. Боттерілл розглядає австралійський вимір діяльності групи, простежуючи еволюцію національної аграрної політики, яка сприяла утворенню та міжнародному позиціонуванню Кернської коаліції [93]. Дж. Глаубер у звіті ФАО та IGC характеризує Кернську групу як рушійну силу незавершених аграрних переговорів у СОТ, акцентуючи увагу на питаннях гармонізації та прозорості

систем внутрішньої підтримки [97]. Р. Тайерс робить кількісну оцінку внеску Кернської групи в реформування міжнародних торговельних правил, підкреслюючи значення координації позицій і колективного впливу в межах переговорного процесу [100].

Наукова новизна полягає у вперше здійсненому в Україні комплексному аналізі діяльності Кернської групи як впливового суб'єкта світової аграрної дипломатії та визначенні її місця у системі багатостороннього регулювання торгівлі сільськогосподарською продукцією. У роботі вперше узагальнено досвід функціонування Кернської групи та участі України в її діяльності після приєднання у 2024 році, що дозволяє оцінити вплив цього об'єднання на трансформацію національної аграрної політики та зміцнення позицій України у Світовій організації торгівлі. Також уточнено роль Кернської групи у формуванні сучасних тенденцій глобальної продовольчої політики, визначено її значення як механізму координації інтересів країн-експортерів та узгодження аграрних реформ у межах СОТ.

Апробація результатів дослідження. Основні ідеї та положення магістерського дослідження було оприлюднено на наукових конференціях та опубліковано у Збірниках матеріалів конференцій, зокрема:

1. Артамощенко К.В. Кернська група в системі аграрної дипломатії: інструменти взаємодії з міжнародними організаціями. Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи» (м. Київ, 10 квітня 2024 р.). URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u169/zbirnik_tez_konferenciyi_ukrayinska_diplomatiya.pdf
2. Артамощенко К.В. Сучасні тенденції аграрної дипломатії в рамках світової організації торгівлі (сот).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох логічно пов'язаних розділів, що об'єднують десять підрозділів, висновків та списку

використаних джерел. Магістерська робота займає 104 сторінок з них 72 сторінки основного тексту, 1 рисунок. Список використаної літератури містить 129 джерел.

РОЗДІЛ 1

СВІТОВА АГРАРНА ДИПЛОМАТІЯ ТА ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ КЕРНСЬКОЇ ГРУПИ

1.1. Формування світової аграрної дипломатії: витоки та етапи розвитку

Аграрна дипломатія постала як специфічна галузь сучасної дипломатичної діяльності, що охоплює систему міжнародних відносин і переговорів, у межах яких аграрна сфера виступає як об'єкт і водночас інструмент зовнішньополітичної взаємодії держав. Вона поєднує економічні, політичні та гуманітарні аспекти, спрямовані на забезпечення продовольчої безпеки, справедливих умов торгівлі сільськогосподарською продукцією, сталого розвитку сільських територій і формування глобальної продовольчої рівноваги. Сучасне інституційне оформлення цього поля виростає з еволюції багатосторонньої торговельної системи: трансформації Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) в Світову організацію торгівлі (СОТ) у 1995 р. і закріплення загальних правил у межах багатосторонніх угод. Саме перехід від тимчасових домовленостей ГАТТ до стабільної інституції СОТ став поворотним моментом для системного врегулювання аграрної торгівлі [1].

Ключовою правовою основою стала Угода про сільське господарство (АоА), вироблена в Уругвайському раунді та спрямована на довгострокову реформу аграрної торгівлі через три «стовпи»: доступ до ринку, внутрішня підтримка й експортна конкуренція. Вона закріпила зобов'язання щодо тарифікації, зв'язування та скорочення підтримки, субсидій і стала каркасом подальших переговорів у СОТ [2].

Інституційне підґрунтя аграрної дипломатії формувалося паралельно з післявоєнною архітектурою глобального економічного управління: взаємодією СОТ із так званими «бреттон-вудськими інституціями» МВФ та Світовим банком у межах мандату «узгодженості політик», що посилювало зв'язок торгівлі, фінансів і розвитку [3 с. 22-23]. Саме на цьому перетині з'явився простір для аграрної дипломатії, адже сільське господарство було не лише джерелом економічного

зростання, а й соціальної стабільності: воно впливало на рівень зайнятості, доходів і продовольчу безпеку, що робило його політично чутливим сектором у будь-якій державі [3 с. 23-24]. Післявоєнна економічна відбудова вимагала стабільності не лише у фінансовій, а й у продовольчій сфері.

Окремий вимір це продовольча безпека та сільський розвиток, що інституціоналізовано через створення ФАО (1945), яка від старту взяла на себе аналітичну, координаційну та технічну ролі у сільському господарстві. Історія заснування ФАО у Квебек-Сіті, 16 жовтня 1945 року і рання еволюція організації показують, як гуманітарно-продовольча логіка післявоєнної відбудови поступово з'єдналася з нормотворенням і стандартизацією, що прямо підживило становлення аграрної дипломатії як практики міждержавної координації [4, 5].

Уже в перше десятиліття діяльності ФАО створила базу статистичних спостережень і стала головним аналітичним центром у сфері продовольства. Її звіти, починаючи від щорічного «The State of Food and Agriculture», забезпечили уряди фактичними орієнтирами для формування національних політик. Саме через цю інформаційну платформу аграрна дипломатія отримала свій науковий вимір вона спиралася на кількісні оцінки, а не на політичні декларації.

У 1950-1970-х рр. «зелена революція», що мала на основі застосування високоврожайних сортів, іригацію та мінеральні добрива радикально змінила виробничі структури, створивши водночас нові виклики: залежність від технологій і вхідних ресурсів, диференціацію вигод між регіонами, питання доступності продовольства для вразливих груп. Саме ці наслідки підштовхнули до багатостороннього узгодження правил, від науково-технічного співробітництва в межах ФАО до правових зобов'язань у СОТ [6, 7].

Водночас у цей період у міжнародній політиці почала домінувати тема продовольчої безпеки. На тлі енергетичних криз і коливань цін на зерно в 1970-х з'явилася потреба в глобальній координації виробництва та торгівлі. Показовим став 1974 рік, коли у Римі відбулася Всесвітня продовольча конференція. Саме там було вперше задекларовано поняття «глобальної продовольчої безпеки» та

створено Комітет всесвітньої продовольчої безпеки (CFS) при ФАО постійний форум, що заклав традицію щорічного діалогу урядів щодо кризових ситуацій у харчових системах [9 с. 31-33].

Паралельно з розвитком гуманітарних і продовольчих структур формувалася торговельний вимір аграрної дипломатії. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ), підписана у 1947 році, стала першим кроком до створення системи багатосторонніх правил, однак сільське господарство залишалося «винятком» через його політичну чутливість [10]. Країни-учасниці у 1950-х роках уникали обов'язкових зобов'язань щодо аграрних субсидій, зберігаючи за собою право на державне втручання у виробництво й ціноутворення. Це фактично розділило держави на дві категорії: експортерів, які вимагали відкриття ринків, і імпортерів, що прагнули захисту власного агросектору.

Саме ця напруга між лібералізмом і протекціонізмом стала «серцевиною» аграрної дипломатії на десятиліття вперед. У міру того як промислові товари лібералізувалися, аграрна сфера залишалася поза правилами, що створювало хронічну асиметрію між секторами [11]. Уже у 1960-х ГАТТ фіксувала постійне зростання тарифів і нетарифних бар'єрів на сільськогосподарську продукцію, а також різке збільшення державних дотацій у розвинених країнах [11].

У цей період формується ще одна інституційна лінія це «узгодженість політик» між торгівлею, фінансами та розвитком, започаткована співпрацею ГАТТ із МВФ і Світовим банком [11]. Ідея полягала у тому, щоб політика міжнародних фінансових інституцій не суперечила торговельним зобов'язанням, а сприяла сталому розвитку. Саме в цьому контексті аграрна дипломатія отримала подвійне підґрунтя: економічне через інструменти кредитування та інвестицій у сільське господарство і політичне через координацію позицій держав у межах багатосторонніх переговорів.

Важливо зазначити, що аграрна дипломатія з самого початку розвивалася не лише як сфера торгівлі, а й як політика розвитку. У 1950-1960-х ФАО започаткувала десятки технічних програм із модернізації сільського господарства

в країнах, що розвиваються: від іригаційних систем в Індії до програм боротьби з ерозією ґрунтів у Північній Африці [12]. Це сприяло поширенню науково-технічного співробітництва як нового формату дипломатії «дипломатії знань». У доповіді FAO за 1961 р. вперше використано термін «agricultural diplomacy» для позначення комплексних міжурядових зусиль у продовольчій сфері [13].

Саме в цей період змінився характер взаємодії між країнами: від постачальника-споживача до партнерів, які координують політику. Країни-донори такі як США, Канада, Велика Британія почали фінансувати проекти технічної допомоги, тоді як одержувачі, зокрема в Латинській Америці та Південно-Східній Азії, виступали ініціаторами регіональних платформ співпраці. Таким чином, аграрна дипломатія почала проявлятися не лише на глобальному рівні, а й у формі міжрегіональних об'єднань, які пізніше стануть прототипом таких коаліцій, як Кернська група.

Водночас, до середини 1970-х років стало очевидно, що попри всі зусилля, міжнародна торгівля аграрними товарами залишалася найменш врегульованою. Продовольчі кризи 1972-1974 рр., спричинені неврожайами та різким підвищенням цін на нафту, показали, наскільки уразливою є світова система постачання. Це змусило уряди переглянути власні політики і зробити акцент на багатосторонніх підходах.

У 1974 р. у Римі відбулася Всесвітня продовольча конференція, яка закріпила термін «глобальна продовольча безпека» і започаткувала Комітет всесвітньої продовольчої безпеки (CFS) [14]. Він став головним координаційним майданчиком, що згодом відіграє ключову роль у формуванні сучасної аграрної дипломатії, зокрема у зв'язку з реформою СОТ та появою Кернської групи [14]. Відтепер продовольство розглядалося не лише як гуманітарна, а й як політична категорія частина економічної стратегії та зовнішньої політики держав.

У другій половині XX століття світова аграрна система зазнала якісного технологічного стрибка, який докорінно змінив і характер дипломатичних процесів у цій сфері. Йдеться про так звану «зелену революцію», що розпочалася наприкінці 1950-х і охопила більшість країн Азії та Латинської Америки [15]. Вона спиралася

на впровадження високоврожайних сортів пшениці, рису, кукурудзи, використання мінеральних добрив, засобів захисту рослин, нових систем зрошення й механізації[15]. За оцінками ФАО, глобальне виробництво зернових у період 1961-1980 рр. зросло більш ніж удвічі, тоді як площі посівів збільшилися лише на 10 % [13]. Це стало безпрецедентним показником ефективності, але разом із тим і новим викликом для міжнародних відносин.

«Зелена революція» створила нову карту продовольчої влади у світі. Країни, які швидко адаптували технології (Індія, Мексика, Філіппіни), поступово зменшили залежність від імпорту зерна, тоді як держави Африки залишалися вразливими до коливань світових цін [15]. У такий спосіб на глобальному рівні почали проявлятися нові розриви - технологічні, фінансові й політичні. Відтак продовольство стало не лише ресурсом, а й інструментом впливу. Відносини між виробниками та споживачами все частіше визначалися не лише економікою, а й дипломатією - обміном допомоги на політичну лояльність чи торговельні поступки.

Ці тенденції збіглися із загостренням конкуренції між двома головними центрами аграрної сили - Сполученими Штатами Америки та Європейським економічним співтовариством. Європейська спільна аграрна політика (САП), основу якій було закладено у Римському договорі 1957 року, передбачала систему гарантованих закупівельних цін, що фактично стимулювало надвиробництво і накопичення продовольчих «надлишків» [16]. Ці товари продавалися за кордон із дотаціями, що знижувало світові ціни та витісняло з ринку конкурентів. США відповіли схожими заходами, розширивши федеральні програми субсидування фермерів, що призвело до «гонки субсидій».

У 1970-1980-ті роки світова торгівля агропродукцією почала відчувати дедалі більшу нерівновагу. Кожен з аграрних блоків прагнув утримати вплив на традиційних ринках збуту.

Європейська Спільна аграрна політика (САП), закладена Римським договором 1957 р., гарантувала фермерам ЄС високі закупівельні ціни, що сприяло надвиробництву та експорту надлишків за заниженими цінами[16]. США, не

бажаючи втрачати частку світового ринку, відповіли власними програмами підтримки фермерів. У результаті почалися так звані «субсидійні перегони», що спотворювали цінові сигнали й підривали економіку аграрних експортерів з Азії, Океанії та Латинської Америки.

Саме в цей період з'являються перші ознаки коаліційності в аграрній дипломатії. Держави, що поклалися на експорт зерна, м'яса й молочних продуктів, усвідомили необхідність координації своїх позицій на багатосторонніх переговорах. Ідея створення спільного блоку експортерів оформилася в 1986 році, коли в австралійському місті Кернс зібралися міністри торгівлі 14 країн - Аргентини, Австралії, Бразилії, Канади, Чилі, Колумбії, Фіджі, Угорщини, Індонезії, Малайзії, Нової Зеландії, Філіппін, Таїланду та Уругваю. Так зародилася Кернська група - коаліція, покликана забезпечити справедливі правила гри на світових аграрних ринках [17].

З кінця 1980-х аграрна дипломатія перейшла до коаліційного етапу. На тлі перегляду правил торгівлі агропродукцією сформувалася Кернська група - об'єднання провідних експортерів, покликане просувати лібералізацію та симетричні дисципліни підтримки в агросекторі; вона була створена напередодні Уругвайського раунду у 1986 р. і з того часу діє як впливовий переговорний блок у системі СОТ [18, 19]. Її практичний внесок простежується і за офіційними документами в Комітеті з сільського господарства СОТ, керівні матеріали, підходи до нотифікацій тощо, що відображає кристалізацію «аграрної дипломатії» у вигляді узгоджених позицій груп країн [19].

Сьогодні аграрна дипломатія - це поєднання правових зобов'язань СОТ, аналітики й стандартів ФАО та коаліційних ініціатив (як-от Кернська група), спрямованих на збалансування цілей доступу до ринку, підтримки виробника і продовольчої безпеки, з огляду на кліматичні ризики та стійкість харчових систем.

Еволюція світової аграрної дипломатії демонструє перехід від стихійного реагування на продовольчі кризи до системного багаторівневого управління аграрною сферою. Її формування стало результатом тривалого процесу

інституціоналізації, у межах якого національні уряди поступово передавали частину своїх компетенцій у сфері продовольчої політики на рівень міжнародних організацій. Це зумовило появу спільних норм, прозорих процедур контролю, а також інструментів арбітражу, що зробили аграрну дипломатію не лише політичною, а й правовою категорією сучасних міжнародних відносин.

Сьогодні аграрна дипломатія функціонує як динамічний простір перетину інтересів держав, транснаціональних корпорацій і глобальних інституцій, де вироблення компромісів має вирішальне значення для забезпечення стабільності світових ринків продовольства. У ній поєднуються питання торгівлі, розвитку, кліматичної адаптації та соціальної справедливості, що підкреслює її стратегічне значення для міжнародної безпеки та сталого розвитку.

Саме міжнародні організації насамперед СОТ, ФАО, ОЕСР та Всесвітня продовольча програма перетворили аграрну дипломатію на системний механізм глобального врегулювання. Вони забезпечують не лише переговорну платформу, але й науково-аналітичну базу, стандарти, механізми нагляду й фінансову підтримку, створюючи умови для формування спільних рішень.

Якщо раніше аграрні питання вирішувалися у межах двосторонніх переговорів чи тимчасових торговельних союзів, то з середини ХХ століття виникла потреба у створенні постійно діючих структур, здатних координувати політику держав і формувати узгоджені підходи до продовольчої безпеки. Саме міжнародні організації перетворилися на ядро багатосторонньої аграрної дипломатії, створивши стабільну архітектуру управління у сфері продовольства, торгівлі та розвитку сільського господарства [21].

Міжнародні організації - це міжурядові об'єднання, створені державами для досягнення спільних цілей у політичній, економічній, соціальній чи гуманітарній сферах [21]. Їхня діяльність ґрунтується на міжнародних договорах і передбачає наявність постійних органів, власної правосуб'єктності та механізмів прийняття рішень. Науковці визначають міжнародні організації як ключових посередників

між державами, які здатні формувати консенсус у питаннях, що виходять за межі національних інтересів [21].

Їхня поява була закономірною відповіддю на процес глобалізації економічних відносин і взаємозалежності країн. Уже в 1940-1950-х роках людство усвідомило, що вирішення продовольчих проблем, ліквідація голоду та запобігання кризам у сільському господарстві потребують не лише національних рішень, а спільних, багатосторонніх механізмів. Тому саме після війни почали формуватися міжнародні організації, які об'єднали економічні, гуманітарні та торговельні завдання - зокрема, Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО), Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ) і, дещо пізніше, Світова організація торгівлі (СОТ). Ці структури стали фундаментом для узгодження правил світової аграрної політики [22 с. 9-12].

Важливість міжнародних організацій у глобальній аграрній дипломатії пояснюється тим, що вони не лише сприяють врегулюванню спорів між державами, а й забезпечують прозорість ринків, аналітичну підтримку, обмін технологіями та допомогу у розвитку. Наприклад, ФАО розробляє глобальні продовольчі стандарти та надає технічну допомогу країнам, СОТ - встановлює торговельні правила й обмеження субсидій, тоді як Світовий банк фінансує інвестиційні програми в аграрній сфері [22 с. 17-19]. Таким чином, міжнародні організації стали сполучною ланкою між політикою і практикою, між дипломатією та економікою, забезпечуючи сталість міжнародного аграрного порядку.

У науковій літературі підкреслюється, що діяльність міжнародних організацій у сфері сільського господарства має системний характер. Вони не лише координують дії урядів, а й розробляють міжнародні норми та процедури моніторингу. Зокрема, ФАО та ОЕСР щорічно готують звіти про стан продовольчих ринків, СОТ проводить оцінку дотримання торговельних зобов'язань, а Світовий банк - аудит фінансової стабільності аграрного сектору [23]. Так створюється цілісна модель

аграрного управління, де дипломатія, економіка та право взаємодіють в єдиній площині.

Однією з найважливіших міжнародних структур, що забезпечила системність і правову визначеність у сфері аграрної дипломатії, стала Світова організація торгівлі (СОТ). Її створення у 1995 році завершило тривалий процес трансформації Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ, 1947), яка до того часу діяла як тимчасовий договір без власного постійного інституційного механізму [24]. Виникнення СОТ стало поворотним моментом у формуванні глобальної економічної архітектури, де аграрна політика посіла особливе місце через свій соціальний, продовольчий та стратегічний вимір [24].

Основним документом, що визначає рамки регулювання світової аграрної торгівлі, є Угода про сільське господарство (Agreement on Agriculture, AoA). Вона була прийнята в результаті Уругвайського раунду переговорів (1986-1994) і вперше узгодила глобальні правила для трьох ключових напрямів: доступу до ринку, внутрішньої підтримки та експортної конкуренції [24]. Угода мала на меті усунути багаторічну асиметрію між розвиненими країнами, які активно субсидували своє сільське господарство, та країнами, що розвиваються, які не могли конкурувати на таких умовах [24].

Структура AoA ґрунтується на трьох так званих «стовпах»:

1. Доступ до ринку, що передбачає поступову тарифікацію, тобто заміну кількісних обмежень митними ставками, і подальше їх зниження [25].
2. Внутрішня підтримка вона встановлює чіткі ліміти державних субсидій, що впливають на виробництво та торгівлю. Для цього було введено систему коробок: зеленої, жовтої та блакитної, яка визначає ступінь допустимості допомоги [25].

3. Експортна конкуренція вона забороняє або суттєво обмежує експортні субсидії, які спотворюють ціни на міжнародних ринках [25].

Ці три компоненти стали правовою основою для міжнародного контролю за державним втручанням у сільське господарство.

У розвитку гуманітарних та аналітичних напрямів міжнародної співпраці, які визначили подальшу динаміку аграрної дипломатії. Провідну роль у цьому процесі відіграла Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) - перша міжнародна інституція, що системно поставила питання продовольчої безпеки на глобальний рівень. Її створення у 1945 році в Квебеку було зумовлене необхідністю відновлення аграрного виробництва після війни та координації зусиль із подолання голоду в Європі та країнах, що розвиваються [22]. Від самого початку діяльності ФАО стала інституційним центром для вироблення глобальних стандартів у сфері сільського господарства. Її перша програма - *Freedom from Hunger Campaign* (1960) - започаткувала новий тип продовольчої дипломатії, що поєднував наукові знання, міжнародне фінансування і політичні домовленості. Згодом організація розширила свій мандат, зосередившись не лише на ліквідації голоду, а й на сталому управлінні природними ресурсами, безпечності харчових продуктів і цифровій трансформації сільського господарства [4].

Сьогодні діяльність ФАО зосереджена на чотирьох стратегічних напрямках: підвищення продуктивності аграрного виробництва, подолання голоду, зміцнення сталості продовольчих систем і підтримка малих фермерських господарств. Організація реалізує сотні проєктів технічної допомоги, координує програми цифрового землеробства, боротьби з деградацією ґрунтів і змінами клімату. Одним із найвідоміших результатів її роботи став Кодекс Аліментаріус - спільний проєкт ФАО та Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), який містить понад 200 стандартів безпечності харчових продуктів і визнається нормативною базою для врегулювання торговельних спорів у СОТ [28].

Важливою складовою аграрної дипломатії, яку забезпечує ФАО, є її аналітична діяльність. Щорічний звіт The State of Food and Agriculture (SOFA) аналізує стан продовольчих систем, інноваційні підходи до аграрної політики та прогнозує глобальні ризики [29 с. 9]. Ці дані використовуються урядами під час планування аграрних реформ, а також у процесах переговорів на рівні СОТ і ОЕСР, де формуються спільні позиції країн [29 с. 10].

Не менш важливу роль у розвитку аграрної дипломатії відіграють фінансові інституції, зокрема Світовий банк і Міжнародний валютний фонд (МВФ). Їхня діяльність формує фінансову інфраструктуру глобального сільського господарства, впливаючи на аграрну політику через інвестиційні програми, кредити та технічну допомогу [30]. Світовий банк щорічно виділяє мільярди доларів на розвиток аграрного сектору, підтримку кліматичних програм і модернізацію продовольчих систем. За його даними, лише у 2022-2023 роках портфель інвестицій у сферу сільського господарства сягнув понад 17 млрд доларів США, зокрема у програми продовольчої безпеки в Африці, Латинській Америці та Україні [30].

Світовий банк тісно співпрацює з ФАО та МВФ, надаючи фінансову підтримку країнам, які впроваджують реформи у сфері земельних відносин, іригації та управління природними ресурсами. Його підхід ґрунтується на принципах «зеленої трансформації» та сталого розвитку. У рамках партнерства Global Agriculture and Food Security Program (GAFSP) банк фінансує програми боротьби з бідністю через підтримку малих фермерів і створення умов для інклюзивного зростання аграрного сектору [31 с. 10-13].

Міжнародний валютний фонд своєю чергою забезпечує макроекономічну стабільність держав, що є передумовою ефективної аграрної політики. Його консультаційні програми допомагають урядам адаптувати національні бюджети до потреб аграрного сектору, а фінансові кредити - стабілізувати платіжні баланси після криз, спричинених, зокрема, зростанням цін на продовольство. МВФ

регулярно публікує аналітичні огляди щодо цінових шоків і продовольчих ризиків, пропонуючи стратегії їх пом'якшення [32 с. 3-5].

Серед аналітичних інституцій провідне місце займає Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), яка виступає майданчиком для формування політичних рішень у сфері сільського господарства на основі наукового аналізу. У щорічних звітах Agricultural Policy Monitoring and Evaluation ця організація оцінює рівень державної підтримки фермерів, ефективність субсидій і вплив торговельних бар'єрів на ціни продовольства [33]. Її рекомендації безпосередньо використовуються урядами країн - членів СОТ і ФАО при формуванні переговорних позицій [33 с. 17-19].

Таким чином, діяльність ФАО, Світового банку, МВФ та ОЕСР доповнює правову систему СОТ, створюючи багатовимірну модель аграрної дипломатії - де норми, фінанси, аналітика й технічна допомога формують цілісну архітектуру міжнародної продовольчої політики. У цій системі аграрна дипломатія перетворюється на інструмент гармонізації глобальних інтересів, забезпечуючи баланс між ринковою ефективністю та соціальною справедливістю.

Міжнародні організації не лише задають нормативну й аналітичну основу аграрної дипломатії, але й виконують координаційну функцію, створюючи простір для нових партнерств, регіональних об'єднань і коаліцій держав. Така функція особливо проявилася після 1970-х років, коли продовольчі кризи та енергетичні шоки виявили потребу у спільних механізмах стабілізації ринку. Саме тоді міжнародна спільнота почала усвідомлювати, що дипломатичні рішення у сфері сільського господарства не можуть існувати ізольовано від політики сталого розвитку, торгівлі та фінансів [34 с. 2-4].

Ключову роль у розвитку глобальної координації відіграє Організація Об'єднаних Націй (ООН), у рамках якої функціонує понад двадцять спеціалізованих установ, пов'язаних із продовольством і сільським господарством.

Від ФАО та Всесвітньої продовольчої програми (WFP) до Програми ООН з навколишнього середовища (UNEP) - усі вони інтегрують аграрні аспекти у ширший контекст сталого розвитку. Зокрема, Цілі сталого розвитку (ЦСР), особливо Ціль 2 «Подолання голоду», стали орієнтиром для дипломатичних ініціатив, спрямованих на модернізацію продовольчих систем та ліквідацію нерівності у доступі до ресурсів [35].

ООН виконує унікальну роль «метадипломатичного посередника», який узгоджує діяльність спеціалізованих організацій, спрямовуючи їхню роботу на досягнення узагальнених глобальних результатів. Через систему звітності та регулярні саміти - такі як Саміт продовольчих систем ООН 2021 року - відбувається оновлення міжнародних підходів до сільського господарства, підсилюється роль наукових інновацій, кліматичної адаптації й фінансової підтримки держав, що розвиваються [35]. Саме в цьому контексті формується сучасний вимір аграрної дипломатії - як багаторівневої системи взаємодії держав, бізнесу, громадянського суспільства та глобальних інституцій.

Не менш важливою координаційною платформою у сфері аграрної дипломатії став Європейський Союз (ЄС). Завдяки Спільній аграрній політиці (Common Agricultural Policy, CAP) ЄС перетворився на приклад регіональної інтеграції, де спільне фінансування та узгоджене регулювання забезпечують продовольчу безпеку і конкурентоспроможність аграрного сектору. CAP не лише є внутрішньою політикою, а й зовнішнім інструментом дипломатії ЄС, який впливає на переговори в СОТ, ФАО та ОЕСР. Наприклад, через програму EU Green Deal and Farm to Fork Strategy ЄС активно просуває стандарти сталого виробництва на глобальному рівні, створюючи нові норми для аграрної торгівлі [35].

Розвиток коаліцій держав у межах міжнародних організацій став ще одним важливим етапом еволюції аграрної дипломатії. Серед таких об'єднань вирізняється Кернська група (Cairns Group) - коаліція 19 експортерів сільськогосподарської продукції, яка з 1986 року координує спільні позиції під час

переговорів СОТ. Вона виступає за зниження субсидій, усунення дискримінаційних торговельних бар'єрів і справедливий доступ до ринку. Діяльність групи поєднує економічні інтереси з дипломатичною активністю, адже її країни-члени (зокрема, Австралія, Бразилія, Канада, Аргентина та Україна) формують консолідований голос «південних експортерів» у глобальних дебатах [27].

Кернська група стала прикладом того, як багатостороння дипломатія, підтримана діяльністю СОТ, перетворюється на реальний інструмент впливу країн, що розвиваються, у процесі вироблення міжнародних правил торгівлі [27]. Завдяки цим зусиллям аграрна дипломатія сьогодні - це не лише діяльність окремих держав, а мережа взаємодії міжнародних організацій, регіональних блоків та експортерських коаліцій, які спільно формують глобальну продовольчу політику. Вона функціонує на перетині політики, економіки, екології та гуманітарних цінностей, що робить її одним із найважливіших напрямів сучасної міжнародної дипломатії [27].

1.2. Базові документи аграрної дипломатії

Після завершення Другої світової війни світова спільнота усвідомила необхідність побудови справедливої системи міжнародної торгівлі, яка б забезпечувала не лише економічне відновлення, а й продовольчу стабільність. Одним із перших спроб створити універсальний механізм для цього стало ухвалення Статуту Міжнародної торгової організації (МТО), відомого як Гаванська хартія (Charter for an International Trade Organization). Документ був підписаний 24 березня 1948 року (іноді в літературі вказують 1949 рік - через затвердження національними урядами) представниками 56 держав, серед яких були США, Велика Британія, Франція, Канада, Австралія, Індія, Бразилія та інші [34 с. 1-2].

Хартія мала на меті створення першої міжнародної організації у сфері торгівлі, подібної до системи ООН, МВФ і Світового банку, що вже діяли на той момент. Вона передбачала не лише лібералізацію торгівлі, а й захист зайнятості, розвиток

аграрного сектору, стабілізацію цін на сировинні товари та забезпечення справедливих доходів для фермерів. Зокрема, стаття 7 Гаванської хартії прямо визначала право держав застосовувати заходи для підтримки сільського господарства, зокрема у випадках падіння цін або зниження прибутків фермерів, але лише у спосіб, який не спотворює міжнародну торгівлю [35 с. 18-21].

Гаванська хартія стала першим документом, де сільське господарство розглядалося як частина міжнародного торговельного права. Її автори намагалися збалансувати лібералізацію торгівлі з необхідністю підтримки продовольчої безпеки, що надалі стало головною дилемою глобальної аграрної дипломатії. Проте через політичні розбіжності, насамперед відмову США ратифікувати документ, Хартія так і не набула чинності. Американський Конгрес вважав її положення надто обмежувальними для національної економіки, особливо у сфері тарифного регулювання та аграрних субсидій [36 с. 7-9].

Попри те, що Хартія не вступила в дію, її концептуальні положення стали правовим і філософським фундаментом Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ), підписаної 30 жовтня 1947 року в Женеві. ГАТТ, яку спочатку сприймали як тимчасовий інструмент, фактично взяла на себе частину функцій передбаченої, але нествореної МТО. Саме в рамках ГАТТ поступово формувалися норми, які згодом стали основою для СОТ, включно з механізмом багатосторонніх переговорів, принципами недискримінації (режим найбільшого сприяння) та поступового скорочення тарифів [37 с. 3-6].

Зміст Гаванської хартії мав також безпосередній вплив на становлення міжнародної аграрної політики. Її положення про справедливий розподіл продовольчих ресурсів, підтримку аграрного виробництва та стабільність ринку стали відправною точкою для створення у 1945 році ФАО. Організація, на відміну від МТО, отримала міжнародне визнання і стала платформою для науково-технічної та гуманітарної співпраці у сфері продовольства. Саме через механізми ФАО почала реалізовуватись гуманітарна частина Гаванської концепції -

подолання голоду, боротьба з недоїданням, підтримка дрібних фермерів [6 с. 10-13].

Продовженням ідей Гаванської хартії стали резолюції Генеральної Асамблеї ООН, які закріпили право кожної людини на продовольство. Зокрема, Резолюція 2626 (XXV) від 24 жовтня 1970 року «Міжнародна стратегія розвитку на друге десятиліття ООН» та Резолюція 3348 (XXIX) від 17 грудня 1974 року «Право на продовольство» стали важливими політичними орієнтирами для формування міжнародного продовольчого права [38].

У 1979 році була прийнята Всесвітня продовольча хартія (World Food Charter), яка конкретизувала гуманітарні зобов'язання держав щодо забезпечення продовольчої безпеки. Документ був ухвалений на Конференції ФАО в Римі та закріпив ідею про колективну відповідальність держав за доступ до продовольства для всіх народів. Ця Хартія, хоча й не мала юридично зобов'язального характеру, стала символом переходу від економічної до гуманітарної фази аграрної дипломатії [40 с. 9-11].

Важливим кроком у систематизації міжнародних норм стала Міжнародна угода про сільськогосподарські продукти (International Commodity Agreements), яку ініціювали ЮНКТАД і ФАО у 1970-1980-х роках. Вона регулювала обсяги виробництва, ціноутворення й торгівлю стратегічними продуктами - кавою, какао, пшеницею, цукром тощо. Ці угоди дозволяли уникати різких коливань цін і сприяли стабільності аграрних ринків, що стало фундаментом для пізнішої розробки норм СОТ про контроль за субсидіями та експортними обмеженнями [с. 40 с. 40-41]

У подальшому розвиток аграрної дипломатії отримав новий імпульс із прийняттям Римської декларації про світову продовольчу безпеку (1996 р.) та Плану дій Всесвітнього продовольчого саміту, які закріпили принцип, що «продовольча безпека є спільною відповідальністю людства». Саме ці документи

визначили стратегічну мету - скорочення кількості людей, що голодують, удвічі до 2015 року, і створили політичне підґрунтя для активізації нових дипломатичних ініціатив у сфері сільського господарства [41].

Таким чином, від Гаванської хартії до Римської декларації простежується логічна еволюція міжнародних документів - від спроб створення універсальної економічної організації до формування гуманітарно орієнтованої системи аграрної дипломатії. Всі ці документи - ГАТТ, резолюції ООН, Всесвітня продовольча хартія, плани дій ФАО - стали складовими нормативного середовища, у якому у 1980-х роках сформувалася Кернська група. Вона спиралася не на окремий договір, а на комплекс міжнародних актів, що визначали принципи справедливості, відкритості й співробітництва у сфері торгівлі сільськогосподарськими товарами.

Саме ця документаційна база, від Гаванської хартії до угод ГАТТ і рішень ФАО, створила юридичне та політичне підґрунтя для появи нових міждержавних коаліцій, таких як Кернська група, що з 1986 року почала просувати реформу аграрної торгівлі у межах СОТ. Вона стала логічним продовженням тих принципів, які були закладені в Хартії: багатосторонності, взаємності та спільної відповідальності за розвиток світового сільського господарства.

Гаванська хартія стала відправною точкою формування сучасної системи міжнародної торгівлі та заклала принципи, що визначили розвиток аграрної дипломатії. Попри те що документ не набув чинності, його ідеї, а саме багатосторонність, справедливість і рівність доступу до ринків стали основою для ГАТТ і майбутньої СОТ. Надалі ці принципи закріпилися у резолюціях ООН, Всесвітній продовольчій хартії та Римській декларації, які поєднали економічні та гуманітарні аспекти продовольчої політики.

Саме ця нормативна база створила умови для появи у 1980-х роках нових коаліцій держав, зокрема Кернської групи, яка стала практичним продовженням ідей Гаванської хартії рівності, відкритості та співробітництва у сфері світової

аграрної торгівлі. На базі цього дослідимо детальніше в наступному підрозділі як була створена Кернська група.

1.3. Світова організація торгівлі

Кернська група є блоком Світової організації торгівлі (СОТ), а отже, її діяльність неможливо відокремити від ширшого контексту становлення та функціонування самої організації. Саме тому у цьому підрозділі вважаємо доцільним спершу окреслити, що таке СОТ, як відбувалося її заснування та яке місце вона посідає у сучасній системі міжнародних відносин.

Світова організація торгівлі - це універсальна правова система регулювання міжнародної торгівлі, яка бере свій початок від Генерельної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) [56].

Світова організація торгівлі це єдина глобальна міжнародна організація, що займається правилами торгівлі між країнами [57]. Безпосередньо основою цього є угоди СОТ, узгоджені та підписані більшою частиною торгових країн світу та ратифіковані в їхніх парламентах. Метою роботи цієї організації виступає прагнення забезпечити максимально плавне протікання торгівлі, а також передбачуване та вільне. Марракеська угода про заснування Світової організації торгівлі є основним рамковим документом цієї організації [57].

Марракеська угода поклала початок діяльності Світової організації торгівлі, вона окреслює не лише правові засади функціонування, а й визначає стратегічні цілі цієї інституції. Центральною ідеєю, яка проходить крізь усю діяльність СОТ, є створення сприятливих умов для підвищення добробуту людей у різних країнах світу. Мова йде не лише про зростання доходів як таких, а й про забезпечення сталого економічного розвитку, який дозволяє поступово підвищувати якість життя населення. Особливий акцент робиться і на питаннях повної зайнятості, адже саме робота та можливість реалізувати свій потенціал стають ключовим чинником соціальної стабільності. У цьому контексті варто підкреслити також прагнення

організації до збереження стабільного зростання реальних доходів, що формує ефективний попит і стимулює виробничі процеси. [58 с. 42-46, 59]

Не менш важливим напрямом є розвиток міжнародної торгівлі та розширення виробництва товарів і послуг. Проте ці процеси розглядаються не у відриві від екологічних реалій, а й з урахуванням необхідності раціонального використання ресурсів планети. Саме тому діяльність СОТ тісно переплітається з концепцією сталого розвитку. Економічне зростання у сучасному світі не може ігнорувати екологічний чинник, і організація прямо наголошує на потребі захищати та зберігати довкілля, водночас шукаючи способи узгодження економічних інтересів держав із їхніми екологічними потребами [59]. Функціональна складова роботи СОТ є багатогранною. Передусім це забезпечення практичного виконання положень Марракеської угоди та низки багатосторонніх угод. Організація створює стабільні правові та адміністративні рамки, які дозволяють державам-членам реалізовувати досягнуті домовленості. Важливим є й переговорний вимір: СОТ виступає ключовою платформою для діалогу з питань міжнародної торгівлі [58 с. 42-46]. Країни-члени можуть вести обговорення як щодо вже чинних угод, так і стосовно нових викликів. Не випадково саме під час багатосторонніх переговорів формуються рішення, що впливають на подальший розвиток торговельних відносин.

У межах СОТ було створено Комітет з питань сільського господарства (Committee on Agriculture), який виконує функції моніторингу, контролю за виконанням зобов'язань і розгляду спірних питань [26]. Держави-члени зобов'язані регулярно подавати нотифікації про свої заходи підтримки, експортні субсидії та митну політику [26]. Комітет розглядає ці документи на засіданнях, що забезпечує прозорість і взаємну підзвітність. Така система є унікальною, адже дозволяє застосовувати дипломатичні механізми не лише у політичному, а й у торговельно-економічному контексті [26].

Завдяки СОТ міжнародна аграрна дипломатія отримала реальні інструменти впливу: механізми переговорів, арбітражу, врегулювання спорів і моніторингу. Саме в межах СОТ формуються коаліції країн, які мають спільні інтереси у сфері торгівлі продовольством. Прикладом цього стала Кернська група (Cairns Group) - коаліція 19 експортерів сільськогосподарської продукції, яка виникла у 1986 році під час Уругвайського раунду і виступала за лібералізацію аграрної торгівлі. Її діяльність стала яскравим проявом аграрної дипломатії, коли група держав через спільну позицію вплинула на зміст міжнародних домовленостей [27].

СОТ також відіграє критичну роль у врегулюванні торговельних спорів. З моменту створення організації понад 60 справ, пов'язаних із сільським господарством, були розглянуті її механізмами врегулювання спорів. Серед найвідоміших - спори між США та ЄС щодо субсидій на експорт цукру та бавовни, а також суперечки щодо імпорту м'яса, молочної продукції й генетично модифікованих культур. Ці процеси формують не лише прецеденти, а й підсилюють дипломатичний аспект аграрних переговорів, адже показують, як держави використовують міжнародне право для захисту своїх економічних інтересів [26].

Світова організація торгівлі стала центральним елементом сучасної аграрної дипломатії. Вона не лише закріпила спільні правила для світового аграрного ринку, а й створила механізм, який забезпечує рівновагу між національними інтересами та глобальною справедливістю. Її діяльність сприяє формуванню відкритої, прозорої та передбачуваної торговельної системи, у якій дипломатичні засоби поєднуються з правовими і економічними інструментами.

Одним з прикладів багатосторонніх переговорів СОТ є Дохійський раунд переговорів Світової організації торгівлі. Це стало однією з наймасштабніших і водночас найскладніших спроб реформувати глобальні правила торгівлі [60]. Його сутність полягала в прагненні збалансувати інтереси розвинених і тих країн, що розвиваються, через зменшення торговельних бар'єрів, обмеження субсидій у

сільському господарстві, поступове скасування експортних субсидій та забезпечення прозорішого доступу до ринків. Особливу увагу приділяли питанню внутрішньої підтримки аграрного сектору та регулюванню тих форм допомоги, які найбільше викривляли міжнародну конкуренцію [60]. У цьому процесі ключову роль відіграла Кернська група, що об'єднувала провідних експортерів продовольства (серед них Австралія, Аргентина, Бразилія, Канада, Чилі та інші). Вона виступала активним лобістом лібералізації торгівлі сільськогосподарськими товарами й послідовно вимагала скорочення протекціоністських заходів у розвинених країнах. Саме завдяки її позиції сільськогосподарське питання стало центральним і визначальним для всього раунду, підкреслюючи глибину протиріч між різними групами держав і водночас наочно демонструючи глобальну важливість аграрної торгівлі [60].

Також важливим прикладом функціонування багатосторонніх переговорів СОТ є конференції міністрів. Зокрема, на 12-й Конференції міністрів у червні 2022 року, члени СОТ прийняли міністерську декларацію про надзвичайну реакцію на відсутність продовольчої безпеки та міністерське рішення, що звільняє закупівлі продуктів харчування Світовою продовольчою програмою від експортних заборон або обмежень [61].

На 13-й Конференції міністрів у лютому 2024 року одним із найскладніших напрямів переговорів став сільськогосподарський [62]. Хоч і на ньому було зосереджено найбільше уваги та незважаючи на інтенсивні переговори, члени конференції не змогли досягти консенсусу щодо плану роботи. Вони залишалися розділеними щодо державних запасів з метою продовольчої безпеки та з інших питань, таких як терміни переговорів, очікувані результати та обсяг гнучкості, яка буде забезпечена імпортом продовольства найбільш вразливими країнами. Хоча всі члени СОТ погоджуються з важливістю оновлення чинних глобальних правил щодо продовольства та сільського господарства, вони мають різні погляди на те, як найкраще це зробити, і що робити пріоритетом [62]. У проєктовому документі від 16

лютого 2024 року для 13-ї міністерської конференції СОР, що відбувалась з 26 по 29 люте 2024 року Абу-Дабі, Об'єднані Арабські Емірати, було зосереджено увагу на переговорах щодо оновлення правил глобальної торгівлі продовольством та сільським господарством [62]. Зокрема, підкреслено значення відкритої та справедливої багатосторонньої торговельної системи у подоланні сучасних викликів, таких як голод, зміна клімату та потреба у глобальній продовольчій безпеці. Водночас зазначено, що прогрес у переговорах досі обмежений, тож держави-члени закликають активізувати роботу. Серед ключових напрямів йдеться про поступове скорочення найбільш спотворюючих ринок субсидій, поліпшення доступу до ринків через зменшення бар'єрів, створення гнучких механізмів захисту для країн, що розвиваються, та забезпечення прозорості в разі запровадження експортних обмежень [62]. Значна увага у документі також зосереджена на питанні експортної конкуренції, включно з контролем за кредитами й державною торгівлею, щоб уникнути прихованих форм субсидування. Окремо виділяється тема бавовни, де пропонується скорочення підтримки і розширення доступу на ринки для найменш розвинених країн-виробників. Усі вищезазначені положення подаються з урахуванням інтересів країн, що розвиваються, потреб малих фермерів та необхідності підвищення прозорості. Загалом документ демонструє прагнення знайти баланс між торговельними інтересами та завданнями сталого розвитку, водночас посилюючи увагу до питань глобальної продовольчої безпеки [62].

Лідери сільськогосподарських підприємств Кернської групи також виступили із заявою на 13-й міністерській конференції в якій запропонувала скоротити 50% (або інший відсоток, який буде узгоджений) глобального рівня «прав» членів СОР на підтримку сільського господарства до кінця 2034 року [63]. Також у своїй заяві лідери наголосили, що питання сільського господарства повинно стати одним із пріоритетів 13-ї міністерської конференції СОР. Вони підкреслили, що в умовах зростання світового населення, кліматичних змін та обмежених ресурсів торгівля продовольством потребує прозорих і справедливих правил. На їхню думку, саме відкрита багатостороння система, яка базується на правилах СОР, здатна

гарантувати продовольчу безпеку та стабільність для всіх країн. Водночас вони застерegli від використання риторики сталого розвитку чи кліматичних ініціатив як приводу для створення нових торговельних бар'єрів [63]. Лідери сільськогосподарських підприємств Кернської групи наголосили, що без ефективної ролі СОТ у регулюванні аграрної торгівлі неможливо знайти відповідь на сучасні виклики у сфері продовольства [63].

Розглядаючи в такому контексті стає зрозуміло, чому важливо звертати увагу на діяльність окремих об'єднань держав усередині СОТ. Таких як Кернська група, оскільки вони відіграють помітну роль у переговорах і впливають на формування міжнародних торговельних правил. Зокрема відображають інтереси цілих секторів економіки й водночас забезпечують взаємодію з урядами та міжнародними організаціями, що надає їм особливої ваги у світовій торговельній системі. [64 с.156-163].

Кернської група в межах СОТ є одним із найвпливовіших об'єднань країн-експортерів сільськогосподарської продукції. Її робота відіграє важливу роль під час багатосторонніх переговорів. Завдяки своїй активній діяльності група сформувала важливий дискурс в аграрній сфері та поставила питання прозорості, конкуренції та рівних правил гри у центр порядку денного СОТ. Саме це робить її ключовим актором у процесі формування глобальних торговельних правил. Основним напрямом її діяльності є підтримка реформ у світовій торгівлі аграрною продукцією, зокрема шляхом скорочення спотворюючих сільськогосподарських субсидій і тарифів, що сприяє підвищенню глобальної продовольчої безпеки та стимулює економічний розвиток.

Як було зазначено, Кернська група активно проявила себе під час 13-ї Міністерської конференції Світової організації торгівлі. Саме в рамках таких конференцій, передбачених Марракеською угодою про створення СОТ, формується порядок денний глобальної торговельної політики. У своїй заяві під час 13-ї конференції Кернська група не лише підкреслила важливість подальшої

лібералізації аграрної торгівлі, але й окреслила низку пропозицій, спрямованих на реформування міжнародних правил у сфері сільського господарства. Розгляньмо детальніше, які саме підходи та ініціативи Кернська група запропонувала в межах глобальної дискусії та як вони вплинули на подальше становлення міжнародних норм у сільському господарстві.

Кернська група фермерських лідерів під час 13-ї міністерської конференції Світової організації торгівлі окреслила комплекс реформ, спрямованих на оновлення правил міжнародної аграрної торгівлі. Передусім наголошувалося на нагальності змін у зв'язку з демографічним зростанням, кліматичними викликами та необхідністю підвищення ефективності виробництва продовольства. У заяві підкреслювалося, що до 2050 року населення планети перевищить дев'ять мільярдів, тож виробничі системи мають забезпечити більший обсяг продукції при менших витратах [68]

Особливе місце в пропозиціях посіла проблема внутрішньої підтримки, що викривлює конкуренцію. Група підтвердила свою прихильність до обмеження таких механізмів та їхнього поступового скорочення. У заяві йшлося про потребу конкретного плану, який би врівноважував умови для всіх учасників глобальної торгівлі. У цьому контексті було наведено дані Організації економічного співробітництва та розвитку, за якими лише у 2020-2022 роках обсяг аграрних субсидій сягнув 851 мільярда доларів США [68], що стало історичним максимумом.

Важливим напрямом стала критика нетарифних бар'єрів. Лідери звернули увагу на зростання випадків їхнього застосування без належного наукового обґрунтування. Підкреслювалося, що сталий розвиток і боротьба зі зміною клімату не повинні перетворюватися на привід для прихованого протекціонізму. Ці питання мають розглядатися у рамках спеціалізованих міжнародних механізмів, таких як Паризька угода чи Конференція сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату.

Серед інших пропозицій варто виділити підвищення прозорості у сфері торговельних правил. Учасники наголошували на важливості своєчасного інформування щодо санітарних, фітосанітарних та технічних вимог, особливо для країн, що розвиваються. У цьому сенсі позитивний досвід обміну даними в період пандемії COVID-19 був представлений як модель для подальшої практики [68]. Не менш актуальною стала тема тарифних бар'єрів. Група закликала до більшої передбачуваності у застосуванні «зв'язаних» тарифів і підкреслила ризики для аграрної продукції, зокрема швидкопсувних товарів, у разі зміни умов під час транзиту. У заяві наголошувалося на необхідності чітко артикулювати позитивну роль відкритої торгівлі у забезпеченні сталого розвитку, кліматичної політики та продовольчої безпеки [68]. Цей аспект особливо важливий у світлі зростання глобальних криз. Лідери зауважили, що сільське господарство, попри вразливість до кліматичних змін, водночас може стати частиною рішення, якщо торгівля залишатиметься прозорою і конкурентною.

Окремо було підкреслено зв'язок із Цілями сталого розвитку ООН, зокрема з ціллю №2 «Подолання голоду» [68]. У цьому завданні прямо вказано на потребу скасувати всі форми експортних субсидій та заходів із подібним ефектом. Відповідно, Кернська група виступила за скорочення таких інструментів та підтримку відкритої системи глобальної аграрної торгівлі [68]. Не менш важливим стало питання забезпечення роботи системи врегулювання спорів СОТ. Лідери підкреслили, що ефективність багатосторонньої торговельної системи напряму залежить від здатності членів організації вирішувати суперечки прозоро та вчасно [68]. Тому на конференції було запропоновано відновити повноцінне функціонування цієї системи до кінця року.

Важливою складовою діяльності Кернської групи є не лише безпосередня участь у переговорах у межах Світової організації торгівлі (СОТ), але й активна робота над формуванням науково обґрунтованих підходів до розробки та вдосконалення міжнародних аграрних стандартів. Для досягнення цієї мети держави, що входять

до складу Кернської групи, ініціюють масштабні та комплексні дослідження, результати яких дозволяють оцінити вплив чинної системи аграрних субсидій на глобальну торгівлю, продовольчу безпеку та стан довкілля. Водночас ці дослідження стають підґрунтям для обґрунтування необхідності проведення реформ у сфері міжнародної аграрної політики.

У процесі обговорень, які тривали в останні роки, представники держав-членів Кернської групи неодноразово наголошували, що реформування світової системи регулювання сільського господарства є неможливим без залучення технічного та заснованого на фактичних даних аналізу. Саме з цією метою Кернська група виступила ініціатором і замовником низки фундаментальних досліджень, виконаних провідними академічними та науково-дослідними інституціями світу. Серед таких установ варто виділити Університет Аделаїди (University of Adelaide, Австралія), Міжнародний інститут продовольчої політики (англ. International Food Policy Research Institute, IFPRI, США), а також Новозеландський інститут бізнесових досліджень (англ. New Zealand Institute for Business Research, NZIBR) [69]. Отримані результати стали важливою базою для формування оновлених багатосторонніх правил у межах Світової організації торгівлі.

Згідно з дослідженням Університету Аделаїди, опублікованим у 2022 році, рівень внутрішньої підтримки сільського господарства у світі залишається надзвичайно високим [70]. Більше того, обсяги такої підтримки не демонструють тенденції до зменшення, а навпаки постійно зростають. При цьому субсидії сконцентровані у відносно невеликій кількості держав та зосереджені на обмеженому колі ключових аграрних товарів. Значна частина фінансової допомоги надається у формі інструментів, які безпосередньо спотворюють виробництво та міжнародну торгівлю, а також мають значний негативний вплив на навколишнє середовище [70]. Зокрема, вони сприяють підвищенню обсягів викидів парникових газів, деградації земель, виснаженню водних ресурсів і втраті біорізноманіття. Наявні багатосторонні правила Світової організації торгівлі залишають урядам

надмірний простір для застосування торгівельно-спотворюючих та екологічно шкідливих субсидій. У разі відсутності оновлення цих правил у майбутньому існуючі глобальні дисбаланси лише поглиблюватимуться.

Своєю чергою, дослідження Міжнародного інституту продовольчої політики (International Food Policy Research Institute, IFPRI), проведене у 2021 році, підтверджує масштаби проблеми [74]. У рамках цього аналізу було змодельовано сценарій, за якого всі країни-члени Світової організації торгівлі використають дозволені квоти внутрішньої підтримки [74]. Згідно з розрахунками, у такому випадку сукупний обсяг субсидій, що спотворюють торгівлю, може зрости до 1,3 трильйона доларів США, що у 5,5 раза перевищує нинішній рівень (246 мільярдів доларів США)[74]. Це призведе до збільшення світового виробництва приблизно на 6 %, падіння середніх світових цін на аграрну продукцію на 8 % та істотного зростання частки доходів фермерів, профінансованих за рахунок платників податків. Науковці наголошують, що нові дисципліни Світової організації торгівлі мають гармонізувати рівні державної підтримки сільського господарства між різними країнами та включати так звану антиконцентраційну норму, яка обмежуватиме надмірне субсидування окремих чутливих товарів, наприклад, бавовни [74]. За різними сценаріями реформ такі кроки здатні зменшити обсяги потенційного зростання субсидій на суму від 240 до 800 мільярдів доларів США, при цьому не завдаючи суттєвих обмежень для країн, що розвиваються [74].

Важливий внесок у формування доказової бази для перегляду міжнародних аграрних правил зробив і Новозеландський інститут бізнесових досліджень (New Zealand Institute for Business Research, NZIBR). У своєму дослідженні *Impacts of Agricultural Domestic Supports on Developing Economies* («Вплив внутрішньої підтримки сільського господарства на країни, що розвиваються») він проаналізував наслідки повного скасування системи внутрішніх аграрних субсидій на глобальному рівні, застосувавши модель GTAP (Global Trade Analysis Project - «Глобальний проект аналізу торгівлі») з використанням даних за 2019 рік [75].

Висновки дослідження мають стратегічне значення: світова економічна вигода оцінюється приблизно у 4,7 мільярда доларів США щорічно, більшість фермерів у країнах, що не використовують системи субсидій, отримують чистий приріст доходів, а уряди мають змогу перенаправити бюджетні кошти, які раніше витрачалися на фінансування спотворюючих субсидій, на розвиток інфраструктури, освіти, наукових досліджень і природоохоронних програм [75]. Хоча фермери у країнах із високим рівнем субсидування можуть зазнати певних втрат у прибутках, загальний ефект від такого реформування виявляється позитивним як для світової економіки загалом, так і для більшості фермерського сектору[75].

Поєднання наведених наукових результатів з практичною діяльністю Кернської групи свідчить, що її роль значно перевищує рамки звичайного представництва інтересів експортерів аграрної продукції. Вона виступає каталізатором створення широкої коаліції урядів, наукових центрів і міжнародних організацій, які спільними зусиллями формують сучасні міжнародні стандарти у сільському господарстві. Такі стандарти покликані не лише мінімізувати ризики спотворення глобальної торгівлі, але й забезпечити оптимальний баланс між економічною ефективністю та екологічною відповідальністю.

Зокрема, діяльність Кернської групи спрямована на досягнення кількох ключових результатів:

- гармонізація рівнів державної підтримки сільського господарства та підвищення прозорості аграрної політики;
- переорієнтація державної допомоги на напрями, що не шкодять довкіллю, водночас зміцнюючи стійкість аграрного сектору;
- інтеграція екологічних критеріїв у міжнародні торговельні правила та сприяння зміцненню глобальної продовольчої безпеки.

Кернська група формує науково підкріплену платформу для оновлення багатосторонніх аграрних норм. Її діяльність підтверджує, що успішна реформа потребує не лише якісних даних, а й побудови глобальної коаліції зацікавлених сторін, здатних виробити узгоджені, сучасні та сталий стандарт для світового сільського господарства.

Таким чином, запропоновані Кернською групою реформи у заяві, що була висунута на 13-й міністерській конференції Світової організації торгівлі, спрямовані на обмеження субсидій, усунення нетарифних та тарифних бар'єрів, посилення прозорості, інтеграцію кліматичної політики у багатосторонні механізми та гарантії ефективності системи врегулювання спорів. Сукупність цих кроків розглядається як шлях до більш справедливого, передбачуваного й ефективного регулювання міжнародної аграрної торгівлі.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що становлення світової аграрної дипломатії є закономірним результатом еволюції міжнародних економічних відносин, які після Другої світової війни почали формуватися в межах нової глобальної архітектури управління. Виникнення таких організацій, як ФАО, ГАТТ, Світовий банк і пізніше СОТ, створило умови для формування системи багатосторонніх переговорів, у якій аграрне питання посіло ключове місце. Саме в цей період було закладено основи концепції продовольчої безпеки, започатковано правові механізми контролю за субсидіями й тарифами, а також визначено гуманітарну складову сільськогосподарської політики.

Аграрна дипломатія пройшла кілька етапів розвитку від координаційних гуманітарних ініціатив післявоєнного періоду до створення багаторівневої системи правил, що регулюють торгівлю продовольством. З середини ХХ століття вона перестала бути сферою національного регулювання і перетворилася на простір міждержавної взаємодії. Важливу роль у цьому процесі відіграла ФАО, яка забезпечила аналітичне підґрунтя для прийняття політичних рішень і сприяла інституціоналізації продовольчої тематики в межах системи ООН. Прийняття Гаванської хартії, Римської декларації про продовольчу безпеку та Угоди про сільське господарство СОТ засвідчило перехід від спорадичних угод до створення цілісної правової основи глобальної аграрної політики.

Формування аграрної дипломатії як окремого напрямку міжнародних відносин було зумовлене сукупністю чинників технологічними змінами, демографічним зростанням, нерівністю доступу до ресурсів і прагненням держав впливати на глобальні ринки. На перетині цих тенденцій виникла необхідність у координації позицій експортерів і імпортерів, що згодом привело до створення Кернської групи. Таким чином, аграрна дипломатія еволюціонувала від реакції на продовольчі кризи до системи управління глобальними ресурсами, у межах якої поєднуються політичні, економічні та гуманітарні інструменти. Саме ця

еволюція створила передумови для появи Кернської групи як інституційного втілення прагнення держав до справедливих умов міжнародної торгівлі агропродукцією.

РОЗДІЛ 2

ФУНКЦІЇ ТА ВПЛИВ КЕРНСЬКОЇ ГРУПИ НА ГЛОБАЛЬНУ АГРАРНУ ПОЛІТИКУ

2.1. Передумови створення Кернської групи

У середині 1980-х світова торгівля агропродукцією була перекошена: високі внутрішні ціни підтримки у розвинених країнах роздували надлишки, які потім агресивно вивозилися на зовнішні ринки збиваючи світові ціни й вибиваючи виробників із країн, що розвиваються. Саме ця суміш завищених підтримок і експортних дотацій породила політичний запит на спільні правила, а для експортерів середнього розміру - потребу говорити «одним голосом». У цих умовах з'являється концепт «аграрної дипломатії нового типу» - коаліційної [42 с. 28-29]. Його суть полягала у спільних діях середніх за потужністю країн, які об'єднувалися, щоб впливати на правила гри у світовій торгівлі.

До Уругвайського раунду ГАТТ фактично залишала «лазівки» для аграрної сфери: експортні субсидії для первинних товарів дозволялися, а нетарифні бар'єри маскувалися під «винятки» [42 с. 28-29]. У результаті 1980-ті пройшли під знаком «дотаційних перегонів», що додатково тиснули на світові ціни та підривали довіру до системи. Саме звідси виник консенсус, що сільське господарство треба вперше повноцінно завести під багатосторонні дисципліни [42 с. 28-29].

На цьому тлі в 1986 році, напередодні запуску Уругвайського раунду, країни-експортери з Латинської Америки, Океанії, Азії та Африки об'єдналися в Кернську групу - коаліцію, яка мала пробити «аграрний порядок денний» у багатосторонній системі й примусити найбільших субсидіантів грати за спільними правилами [43]. Ініціатором створення Кернської групи стала Австралія, яка у 1980-х роках мала найбільшу залежність від аграрного експорту, але страждала від торговельних спотворень, спричинених «змаганням субсидій» між Європейським співтовариством і Сполученими Штатами. Міністр торгівлі Австралії Джон Керн

(на честь якого група отримала назву) організував зустріч у місті Кернс, де було ухвалено рішення створити постійну платформу для спільних дій у рамках переговорів ГАТТ [42 с. 28-29, 44].

Кернська група з самого початку мала подвійний характер - дипломатичний і технічний. З одного боку, вона виступала платформою політичного тиску на США та ЄС, а з іншого - розробником конкретних пропозицій до переговорних текстів. У 1987 році група представила у ГАТТ документ «Proposal by the Cairns Group of Fair Trading Nations», де вперше було окреслено принципи, що пізніше стали трьома «стовпами» Угоди про сільське господарство: ринковий доступ, внутрішня підтримка, експортна конкуренція. [45 с. 1-3].

Згодом коаліція розширилася до 19 членів, але ядро її мотивації залишилося незмінним: лібералізація доступу на ринки, обмеження деструктивних субсидій і дисципліна щодо експорту. [42 с. 28-29]. Політична унікальність Кернської групи полягала в тому, що вона поєднала країни різних економічних рівнів це розвинені (Канада, Австралія, Нова Зеландія) і такі, що розвиваються (Бразилія, Індонезія, Таїланд). Це надало групі легітимності, якої бракувало окремим національним ініціативам. Її учасники виступали за «симетричні правила гри» - коли обмеження державної підтримки застосовуються до всіх, без привілеїв для розвинених економік. І також це надало їй політичної ваги - її позиції стали «містком» між Північчю та Півднем, що дозволило створити більш збалансовану коаліцію в переговорах про лібералізацію торгівлі. [46]

Формальний політичний «стартовий постріл» для нових правил давала Міністерська декларація Пунта-дель-Есте (вересень 1986 р.), якою країни запустили Уругвайський раунд із завданням «зупинити та розвернути протекціонізм» і розширити покриття дисциплін [44]. Для агросектору це означало: вперше перевести внутрішню підтримку, доступ на ринки та експортну конкуренцію у юридично обов'язкові рамки. [44]

Реакція великих гравців на появу Кернської групи була стриманою, але з часом вона змусила США та ЄС сісти за стіл переговорів. До 1989 року її члени організовували регулярні зустрічі перед кожною сесією переговорів ГАТТ, координуючи свої позиції та навіть виступаючи з єдиними заявами у Женеві. Це стало новим явищем у дипломатичній практиці: група не мала статуту, але діяла як повноцінний суб'єкт міжнародних відносин, формуючи власну «аграрну ідентичність» [45].

У 1991 р. голова переговорної групи з сільського господарства зафіксував «довгострокову мету» аграрних переговорів: створити справедливу й ринково орієнтовану систему торгівлі через зобов'язання зі скорочення підтримки, захисту та експортної конкуренції, а також через посилені правила ГАТТ [47 с. 5]. Це фактично концентрат вимог, які з 1986 року послідовно просувала Кернська група.

І нарешті «фактура» дисторсій напередодні реформ: уже під час імплементації АоА дані ФАО показували, що лівову частку прямих експортних дотацій у 1998 р. забезпечував ЄС (понад 90% за категорією прямих експортних субсидій), а сама угода намагалася ліквідувати «вічну» прогалину ГАТТ щодо первинних товарів [48 с. 12]. Цей масив цифр добре ілюструє, проти чого саме і з якою логікою виступала Кернська група від самого початку. [48 с. 12]

Після створення у 1986 році Кернська група швидко перетворилася на ключову платформу узгодження позицій аграрних експортерів, які прагнули відкритих ринків і справедливих правил торгівлі [49 с. 10-11]. Засновниками стали 14 держав - Австралія, Аргентина, Бразилія, Канада, Чилі, Колумбія, Фіджі, Угорщина, Індонезія, Малайзія, Нова Зеландія, Філіппіни, Таїланд і Уругвай. Їх об'єднувала спільна проблема - втрати від політики аграрного протекціонізму ЄС та США, котрі субсидували експорт і стримували імпорту продукції з інших країн. [49, с. 64-65].

У 1987 році група подала першу спільну пропозицію до переговорної групи ГАТТ з питань сільського господарства. У ній підкреслювалося, що будь-яка

реформа аграрної торгівлі має ґрунтуватися на принципах прозорості, скорочення субсидій і відкриття ринків. Документ вимагав скасування експортних субсидій протягом узгодженого перехідного періоду та створення єдиної системи тарифікації для всіх форм нетарифного захисту [51 с. 2-3, 52].

Поступово Кернська група стала не лише переговорною коаліцією, а й інтелектуальним центром аграрної дипломатії. Її аналітичні документи вплинули на проєкт угоди про сільське господарство (Agreement on Agriculture, AoA), прийнятої у 1994 році в рамках Уругвайського раунду. У цьому сенсі її роль виходила за межі лобізму - група фактично формувала методологічні засади сучасної аграрної багатосторонності. [53]

Кернська група виникла як відповідь експортерів на «субсидійну спіраль» 1980-х і регуляторні прогалини ГАТТ. Її поява перед Пунта-дель-Есте зсунула баланс сил у бік країн-експортерів і допомогла зробити агросектор предметом реальних, юридично зобов'язуючих правил - із триадою «доступ на ринок - внутрішня підтримка - експортна конкуренція», що лягла в основу AoA.

Таким чином, кінець 1980-х став моментом переходу аграрної дипломатії від розпорошених ініціатив до організованого коаліційного руху. Якщо раніше переговори велися переважно між окремими урядами, то тепер у них з'явилися сталі групи інтересів, здатні впливати на зміст міжнародних угод. Кернська група виявилася першим успішним прикладом такої коаліції у сфері торгівлі сільськогосподарськими товарами.

Кернська група стала не лише технічною платформою, а й ціннісною спільнотою, що поєднує принципи відкритості, сталості та рівноправності. Її позиції впливають навіть поза межами СОТ - у рамках FAO, OECD та ООН, де члени групи координують свої виступи з питань зміни клімату, продовольчих ланцюгів і торгівлі біоенергією. В останні роки Австралія та Канада активно

просувають ідею «зелених торговельних угод», що враховують кліматичні стандарти у виробництві аграрної продукції.

2.2. Співпраця Кернської групи з міжнародними організаціями

Кернська група є однією з найвпливовіших міжнародних коаліцій держав, що виступають за лібералізацію аграрної торгівлі та створення справедливих умов конкуренції на світових ринках сільськогосподарської продукції. Її співпраця з міжнародними організаціями формує основу сучасної системи аграрної дипломатії, у межах якої держави координують свої політики, узгоджують торговельні позиції, розробляють аналітичні матеріали та ініціюють реформи глобальних продовольчих і торговельних правил [94, с. 280].

Кернська група не має постійного секретаріату, проте виконує функції дипломатичної платформи для обміну позиціями між урядами та міжнародними організаціями [95]. Її засідання, які проводяться щороку на рівні міністрів і старших посадовців, спрямовані на формування єдиної позиції у сфері аграрної політики. Зокрема, у спільних міністерських заявах групи наголошується на підтримці відкритої, справедливої, прозорої і передбачуваної торговельної системи, яка має ґрунтуватися на міжнародних правилах і сприяти продовольчій безпеці. Саме така позиція становить основу взаємодії Кернської групи з ключовими інституціями Світовою організацією торгівлі, Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН, Організацією економічного співробітництва та розвитку, Світовим банком і Європейським Союзом [95].

Найтісніша співпраця відбувається між Кернською групою та Світовою організацією торгівлі, у межах якої група має статус постійного учасника переговорів з питань сільського господарства [96, с. 2]. Вона діє як колективний голос експортерів продовольства, які виступають проти протекціоністських заходів і державних субсидій, що спотворюють умови торгівлі [94, с. 285]. З часу створення у 1986 році Кернська група активно брала участь в Уругвайському раунді

переговорів, де вперше вдалося включити аграрне питання до офіційного порядку денного СОТ [94, с. 289]. Надалі група залишалася рушійною силою у Дохійській програмі розвитку, ініціюючи пропозиції щодо скорочення внутрішньої підтримки, підвищення прозорості тарифів і скасування експортних обмежень. У документах, поданих у 2024 році, члени групи наголошували, що прогрес у сфері реформ залишається «незавершеною справою», яка потребує рішучих дій з боку міжнародної спільноти [97, с. 10-12].

Кернська група активно підтримує ініціативи Світової організації торгівлі щодо забезпечення продовольчої безпеки у країнах, що розвиваються [96, с. 2-3]. Вона бере участь у підготовці доповідей, де аналізується вплив торговельних обмежень на ринки продовольства, та виступає за створення механізмів попередження експортних заборон на зерно та інші критично важливі продукти [97, с. 11]. Другим важливим партнером Кернської групи є Продовольча та сільськогосподарська організація ООН, із якою налагоджено тісну співпрацю у сфері сталого розвитку аграрних ринків [95]. ФАО виступає інформаційним і аналітичним партнером, забезпечуючи групу даними щодо глобального виробництва, торгівлі та споживання сільськогосподарської продукції [97, с. 13-14]. Спільно з ФАО Кернська група бере участь у консультаціях з питань скорочення продовольчої нерівності, впровадження кліматично стійких моделей виробництва та узгодження підходів до оцінки впливу державної підтримки на ринкову рівновагу [95]. Важливою складовою співпраці між Кернською групою і ФАО є розроблення аналітичних документів, що узагальнюють стан аграрної торгівлі, ризики для продовольчої безпеки та пропозиції щодо вдосконалення політики підтримки фермерів. Завдяки цій взаємодії група має доступ до найновіших статистичних і прогнозних даних ФАО, що дозволяє їй формувати обґрунтовані позиції у межах Світової організації торгівлі та виступати з єдиними рекомендаціями щодо реформування аграрних ринків [95].

Співпраця Кернської групи з міжнародними організаціями є системною та стратегічною [97, с. 17]. Вона забезпечує не лише координацію політик держав-експортерів, але й інтеграцію аграрної дипломатії у глобальні процеси формування сталого розвитку, продовольчої безпеки та справедливої торгівлі. На рівні COT група виконує роль переговорного механізму, а у межах ФАО - аналітичного та консультативного партнера, що зміцнює її авторитет у системі міжнародних інституцій [94, с. 293-294].

Її діяльність тісно переплітається з роботою низки міжнародних інституцій, серед яких Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй (ФАО), Група двадцяти найбільших економік світу (G20), Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС), Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), Австралійське бюро економіки та наук сільського господарства й ресурсів (ABARES), Світовий банк, а також Конференція Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) [95]. Співпраця з цими організаціями має як політичний, так і технічний вимір. Вона сприяє формуванню спільних підходів до вирішення глобальних викликів - продовольчої нерівності, нестабільності ринків, субсидійного дисбалансу та екологічних наслідків сільськогосподарського виробництва [97, с. 8-9].

Взаємодія Кернської групи з Організацією економічного співробітництва та розвитку посідає важливе місце у процесі вироблення доказової бази для реформ аграрної політики [95]. ОЕСР системно аналізує рівень державної підтримки у сільському господарстві, структуру бюджетних дотацій і вплив цих заходів на світову конкуренцію. За даними річного звіту OECD Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023, держави-члени Кернської групи використовують ці показники як аналітичний інструмент для підготовки позицій у рамках переговорів COT [67]. Така співпраця підвищує прозорість глобальних ринків і дає змогу учасникам групи

аргументовано доводити необхідність скорочення надмірної підтримки у країнах з розвиненою економікою [94, с. 289].

Крім аналітичної роботи, Кернська група бере участь у семінарах та тематичних оглядах, які організовує ОЕСР з питань сільського господарства та довкілля [95]. На цих платформах обговорюються питання трансформації систем субсидування, запровадження зелених технологій, скорочення викидів парникових газів та адаптації сільського господарства до зміни клімату [97, с. 14-15]. Завдяки такій взаємодії формуються рекомендації, які надалі передаються на розгляд СОТ, ФАО та Світового банку [96, с. 2].

Співпраця Кернської групи зі Світовим банком розвивається в межах технічної допомоги та інвестиційних програм, спрямованих на зміцнення інфраструктури аграрної торгівлі та розвиток інституційної спроможності країн-експортерів [95]. За підтримки Світового банку реалізуються проекти з модернізації логістичних систем, зрошення та цифровізації аграрного сектору в Аргентині, Бразилії, Таїланді й Україні державах, що входять до Кернської групи [97, с. 16]. Така співпраця поєднує економічний вимір із соціальним, оскільки сприяє підвищенню зайнятості та розвитку сільських територій [94, с. 293].

Значною є роль Кернської групи у співпраці з Європейським Союзом, який не є її членом, але має спільні цілі у сфері підвищення прозорості аграрної політики [95]. Діалог із ЄС стосується, передусім, реформування Спільної аграрної політики та пошуку балансу між субсидійною підтримкою і лібералізацією торгівлі [97, с. 15]. Країни Кернської групи беруть участь у спільних форумах, організованих Європейською комісією, де аналізуються екологічні стандарти, контроль за використанням ресурсів і нові форми партнерства у сфері сталого сільського господарства.

Не менш важливим напрямом є взаємодія з Конференцією Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку. ЮНКТАД виступає платформою для

обговорення проблем розвитку торгівлі у країнах, що розвиваються, і пропонує аналітичну підтримку у сфері прогнозування цін, вивчення глобальних ланцюгів постачання та оцінки впливу тарифної політики [95]. Спільні дослідження Кернської групи і ЮНКТАД спрямовані на визначення інструментів підвищення стійкості світової аграрної торгівлі до кризових явищ [97, с. 13].

Кернська група також бере активну участь у консультаціях Групи двадцяти найбільших економік світу (G20) [95]. На зустрічах міністрів сільського господарства G20 представники групи представляють узгоджені пропозиції щодо реформування субсидій, підтримки продовольчої безпеки і впровадження кліматично нейтральних практик виробництва [97, с. 14-15]. Ця співпраця сприяє інтеграції позицій країн-експортерів у ширший контекст світової економічної політики.

Важливе значення має партнерство з регіональними економічними структурами Азіатсько-Тихоокеанським економічним співробітництвом та Асоціацією держав Південно-Східної Азії [95]. Завдяки цим форматам Кернська група має змогу координувати позиції азійських членів у питаннях лібералізації торгівлі, стандартизації продукції та розбудови регіональної продовольчої безпеки [94, с. 288-289]. АТЕС і АСЕАН виступають каналами обміну статистичними даними, результатами досліджень і рекомендаціями з регулювання ринків, що робить цю співпрацю практичним інструментом адаптації до глобальних викликів [97, с. 16].

Особливе місце серед аналітичних партнерів групи посідає Австралійське бюро економіки та наук сільського господарства й ресурсів (ABARES), яке забезпечує підготовку регулярних звітів про стан аграрних ринків, динаміку експорту та прогнозування попиту [95]. На основі досліджень ABARES формуються рекомендації для спільних дій держав-членів групи у межах багатосторонніх переговорів [97, с. 17].

Загалом, співпраця Кернської групи з міжнародними організаціями перетворилася на важливий інструмент зміцнення її авторитету у світовій аграрній дипломатії [97, с. 17]. Група діє як комунікаційна ланка між виробниками продовольства, міжнародними інституціями та урядами, створюючи умови для обміну досвідом, аналітикою та політичними пропозиціями [94, с. 294]. У результаті такого партнерства Кернська група відіграє роль не лише форуму з питань торгівлі, а й аналітичного центру, що впливає на формування стратегічних напрямів глобальної продовольчої політики [95].

Співпраця Кернської групи з міжнародними інституціями стала також платформою для розроблення нових підходів до оцінювання ефективності державної підтримки у сільському господарстві. Використовуючи статистичні дані ОЕСР, ФАО і Світового банку, група сформувала власні методологічні індикатори впливу субсидій на конкурентоспроможність виробників. Такі аналітичні моделі застосовуються при підготовці міністерських декларацій і звітів для засідань Світової організації торгівлі, а також у національних урядових програмах країн-учасниць [97, с. 10-11]. У такий спосіб група забезпечує практичний зв'язок між глобальними рекомендаціями і внутрішньою політикою держав-експортерів, що є проявом зрілої аграрної дипломатії [94, с. 289].

Кернська група активно підтримує обмін експертами з міжнародними дослідницькими центрами, серед яких Інститут міжнародних досліджень продовольчої політики (IFPRI) і Продовольча рада ООН [95]. Таке партнерство дозволяє залучати наукові підходи до процесу ухвалення політичних рішень, що підвищує рівень аргументованості позицій групи у глобальних дискусіях. Водночас завдяки підтримці Світового банку та ФАО члени групи отримують доступ до програм технічної допомоги, спрямованих на розвиток національних систем статистики, управління ризиками у сільському господарстві та адаптацію до кліматичних змін [97, с. 15].

Не менш значущим напрямом взаємодії є участь Кернської групи у програмах технічного обміну з країнами, що розвиваються. Вона сприяє поширенню досвіду лібералізації аграрних ринків і підвищенню прозорості державної підтримки у державах Африки, Латинської Америки та Азії [96, с. 3]. У межах таких ініціатив проводяться навчальні семінари, консультації для урядових делегацій і спільні оцінки політики продовольчої безпеки. Це не лише сприяє інтеграції цих держав у світову економіку, але й формує репутацію Кернської групи як відповідального глобального партнера [97, с. 13-14].

Важливим досягненням останніх років є участь Кернської групи у формуванні колективних пропозицій до системи моніторингу експортних обмежень на продовольчі товари. Під час консультацій, організованих у співпраці з СОТ і ФАО у 2022-2024 роках, група ініціювала створення бази даних щодо тимчасових заборон експорту зернових і цукру, що дозволило покращити прогнозування ринкової ситуації [96, с. 2]. Ця ініціатива отримала підтримку G20 і була інтегрована до глобального механізму попередження криз продовольчої безпеки, започаткованого під егідою ЮНКТАД [97, с. 14].

Окрему увагу Кернська група приділяє розбудові партнерств у межах концепції «зеленої трансформації» аграрного сектору. Разом із ФАО, ОЕСР та ABARES вона бере участь у проєктах, спрямованих на скорочення викидів метану, підвищення ефективності використання добрив і розвиток технологій кліматично розумного землеробства [95]. Важливу роль у цих процесах відіграють держави Австралія, Бразилія, Канада, Чилі та Україна, які вносять власні пропозиції щодо впровадження механізмів фінансування сталих практик у фермерському секторі [97, с. 16-17].

Поглиблення співпраці Кернської групи з міжнародними фінансовими установами відображається також у спільних ініціативах із реформування кредитної політики для фермерів. У межах спільних програм Світового банку та Європейського банку реконструкції та розвитку група сприяє створенню

інструментів мікрофінансування для малих і середніх аграрних виробників [95]. Це дозволяє зміцнювати продовольчу стійкість на національному рівні та зменшувати залежність від зовнішньої допомоги [97, с. 13].

На сучасному етапі Кернська група посідає стратегічне місце у формуванні багатостороннього діалогу з питань торгівлі, розвитку і продовольчої безпеки. Її позиція вирізняється поєднанням прагматичного підходу до економічної ефективності з акцентом на соціальну відповідальність. Співпраця з міжнародними організаціями дозволяє не лише координувати політику держав-експортерів, але й поширювати принципи рівноправності та прозорості на глобальні торговельні відносини [94, с. 293-294]. Саме завдяки такій багаторівневій взаємодії Кернська група перетворилася на одну з провідних платформ формування нових стандартів світової аграрної дипломатії [97, с. 17].

У підсумку, партнерства Кернської групи із СОТ, ФАО, ОЕСР, G20, Світовим банком, ЮНКТАД, АТЕС, АСЕАН, АВARES та Європейським Союзом створюють цілісну мережу, у межах якої здійснюється обмін аналітичними даними, статистикою, прогнозами та рекомендаціями щодо глобальної продовольчої політики [95]. Завдяки цій системі багатосторонньої взаємодії група виконує подвійну функцію - аналітичну та дипломатичну, забезпечуючи синергію між політичними рішеннями і науковими знаннями. Вона стала не лише учасником міжнародних переговорів, а й ініціатором ідей, що формують порядок денний майбутньої реформи світової аграрної системи [97, с. 17]

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Таким чином, ми дослідили, що Кернська група стала унікальним феноменом у структурі міжнародної аграрної дипломатії, оскільки вона вперше об'єднала країни-експортери з різних континентів навколо спільної мети — усунення торговельних перекосів, створених політикою протекціонізму розвинених держав. Її виникнення у 1986 році стало реакцією на тривале домінування аграрних субсидій у США та ЄС, які порушували конкурентоспроможність країн, що розвиваються. Внаслідок цього Кернська група перетворилася на впливовий дипломатичний альянс, здатний формувати консолідовані позиції на переговорах у межах Уругвайського та Дохійського раундів СОТ.

Група не має жорсткої інституційної структури, однак її ефективність забезпечується гнучкістю та політичним лідерством окремих учасників, насамперед Австралії, Бразилії та Канади. Саме ці країни ініціювали підготовку спільних пропозицій щодо реформування правил світової аграрної торгівлі, зокрема в питаннях тарифікації, скорочення внутрішньої підтримки та підвищення прозорості державних субсидій. Завдяки діяльності Кернської групи у текстах Угоди про сільське господарство вперше з'явилися норми, що обмежують експортні дотації й встановлюють зобов'язання щодо відкриття ринків для країн-експортерів.

Не менш значущим є те, що Кернська група активно співпрацює з міжнародними організаціями, зокрема з ФАО, ОЕСР, ЮНКТАД, Світовим банком та G20. Через такі партнерства група не лише формує політичний порядок денний, але й інтегрує наукові рекомендації у процес багатосторонніх переговорів. Ця міжінституційна взаємодія дозволяє об'єднанню залишатися релевантним у мінливому світовому середовищі, адаптувати свою діяльність до нових викликів, таких як зміна клімату, зростання цін на продовольство чи наслідки пандемії COVID-19.

Загалом, аналіз діяльності Кернської групи засвідчує, що вона стала потужним каналом впливу країн-експортерів на формування глобальної торговельної політики. Її робота сприяє вирівнюванню умов конкуренції, поширенню принципів справедливої торгівлі та підвищенню прозорості аграрних ринків. Саме тому Кернська група сьогодні виступає не лише інструментом економічної співпраці, а й важливою дипломатичною платформою, що поєднує політичні цілі з практичними механізмами забезпечення продовольчої безпеки.

РОЗДІЛ 3

СПІВПРАЦЯ КЕРНСЬКОЇ ГРУПИ З НАЦІОНАЛЬНИМИ УРЯДАМИ

3.1. Вплив діяльності Кернської групи на національні аграрні політики держав-членів

Кернська група має значний вплив на національну аграрну політику держав-членів, оскільки сприяє лібералізації світової торгівлі, що призводить до поступового скорочення експортних субсидій та внутрішньої підтримки на користь більш вільної торгівлі. Діяльність групи спонукає її держав-членів привести внутрішню аграрну політику у відповідність до міжнародних торговельних угод, таких як ті, що були укладені в рамках Світової організації торгівлі (СОТ), та інтегрувати реформи доступу до ринку, внутрішньої підтримки та експортної конкуренції у свої національні стратегії. Це має неоднозначний ефект: деякі члени групи були змушені скоригувати свою політику, щоб відповідати цілям реформ групи, тоді як інші використовували платформу групи для просування конкретних змін, які можуть вплинути на їхні національні інтереси. Проаналізуємо детальніше та конкретніше вплив Кернської групи на національну аграрну політику окремих держав-членів.

Сучасні умови функціонування національних ринків передбачають наявність економічної та соціальної невизначеності. Такі явища притаманні, передусім, через не вирішеність проблем у господарському механізмі, законодавчому полі, ринковій інфраструктурі, виникнення тривалих лагів в оновленні інформаційної бази та відсутності єдиної концепції вдосконалення агропромислового комплексу [76]. Для визначення стану сільськогосподарського ринку України необхідно дослідити його кон'юнктуру, що дозволить дати відповіді на найбільш важливі питання щодо подальших дій у розвитку агрокомплексу держави у форматі співпраці з Кернською групою.

З моменту створення Кернська група поступово перетворилася на унікальний механізм координації політик держав-експортерів сільськогосподарської продукції [77]. Її діяльність вийшла далеко за межі дипломатичних заяв - вона стала чинником, який визначає зміст і напрям національних аграрних реформ. Держави-члени групи, орієнтовані на лібералізацію торгівлі, адаптували свої законодавчі та фінансові інструменти до вимог багатосторонньої системи СОТ, уникаючи політики протекціонізму та надмірної бюджетної підтримки [77]. Це дозволило сформувати нову модель взаємодії між державним управлінням, аграрним бізнесом і міжнародними торговельними інститутами [77] .

Основним принципом функціонування Кернської групи є поступова гармонізація національних аграрних політик із міжнародними зобов'язаннями, що виникають у межах Угоди про сільське господарство СОТ (Agreement on Agriculture, AoA). Група виступає платформою, де держави узгоджують свої підходи до трьох ключових сфер: доступу до ринків, внутрішньої підтримки та експортної конкуренції. Кожен із цих компонентів безпосередньо впливає на трансформацію внутрішньої політики країн-учасниць. Так, замість традиційних методів дотацій уряди членів Кернської групи дедалі частіше застосовують «зелену підтримку» - фінансування, що не спотворює ринкові механізми, зокрема інвестиції у науку, сталий розвиток і продовольчу інфраструктуру. [77 с. 3-6]

Показовим прикладом ефективної адаптації до вимог групи є Австралія, яка була ініціатором її створення та сьогодні вважається моделлю відкритої аграрної економіки. Починаючи з 1980-х років, австралійський уряд здійснив масштабну реформу аграрного сектору: скасовано більшість субсидій, ліквідовано державні монополії на експорт, а підтримка фермерів переорієнтована на інновації та ринкову ефективність [79]. Це дозволило Австралії зменшити державну підтримку сільського господарства до рівня менш ніж 2% валового випуску, тоді як середній показник у розвинених країнах становить понад 20% [79].

Реформи, проведені в Австралії, відображають філософію Кернської групи: «ефективне сільське господарство має бути конкурентним, а не субсидованим». Вони також довели, що відмова від прямої бюджетної підтримки не призводить до занепаду фермерства, якщо держава інвестує у технології, дослідження та ринкову інфраструктуру. Результатом стала поява гнучкої, експортно орієнтованої аграрної системи, яка здатна адаптуватися до світових цінових коливань і вимог міжнародної торгівлі [80].

Інший показовий приклад є Бразилія, одна з найактивніших країн Кернської групи. Її уряд, використовуючи дипломатичні платформи групи, сформував аграрну політику, що поєднує експортну орієнтацію з інклюзивністю. Після початку реформ у 1990-х роках Бразилія різко знизила митні бар'єри, дерегулювала ринок аграрної продукції та створила систему державних кредитних гарантій для фермерів [81 с. 4-6]. Замість субсидій уряд фінансує програми розвитку технологій точного землеробства та цифровізації виробничих процесів, що відповідає принципам «зеленої коробки» СОТ [81 с. 4-6].

У межах своєї дипломатичної активності в Кернській групі Бразилія також стала речником країн Глобального Півдня, просуваючи реформу аграрної торгівлі, яка передбачає більшу справедливість і рівність доступу до ринків. Її ініціативи у СОТ з питань усунення експортних субсидій для розвинених держав отримали широку підтримку. Така активність зумовила і внутрішні реформи: було створено програми «ProAgro» і «Mais Alimentos», спрямовані на розвиток малих фермерських господарств, але у форматі, що не порушує торговельних правил [82 с. 12-15]. Таким чином, Кернська група не лише формує позиції держав на міжнародній арені, але й задає рамки для модернізації їхніх внутрішніх політик.

Важливим напрямом впливу Кернської групи стало узгодження політики держав-членів щодо державної підтримки сільського господарства. Основна позиція групи полягає у тому, що підтримка фермерів має бути спрямована на підвищення конкурентоспроможності, а не на утримання неефективних

виробничих структур. Цей підхід знайшов відображення у політиці Канади, Аргентини, Південної Африки та Індонезії, які демонструють різні, але взаємопов'язані моделі реалізації принципів Кернської групи [69].

Канада, як активний член Кернської групи, поєднує відкриту торгівлю з ретельно продуманими внутрішніми інструментами стабілізації доходів фермерів. Замість прямих дотацій уряд впровадив механізми спільного фінансування ризиків через програми *AgriInvest* і *AgriStability*, які підтримують виробників у випадку коливань ринку або кліматичних втрат [83]. Такі заходи відповідають вимогам «зеленої коробки» СОТ, тобто не вважаються такими, що спотворюють торгівлю. Водночас Канада активно скорочує підтримку, віднесену до «жовтої коробки» - прями субсидії, пов'язані з обсягами виробництва, що є вимогою і спільною позицією Кернської групи [83].

Такий підхід дозволив Канаді перетворити аграрний сектор на один із найбільш стійких у світі. За даними Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), рівень державної підтримки сільського господарства у Канаді не перевищує 9% доходів фермерів, що є одним із найнижчих показників серед розвинених країн [83]. Це створює умови для здорової конкуренції, стимулює інновації та сприяє формуванню міжнародного іміджу Канади як надійного постачальника продовольства високої якості [84].

У Аргентині участь у Кернській групі стимулювала реформування механізмів експорту та валютного регулювання. З кінця 1990-х років уряд країни поступово скасовував обмеження на експорт сільськогосподарської продукції, зокрема пшениці, кукурудзи й сої, відкривши ринки для вільної конкуренції [84]. У 2002-2007 роках політика «плаваючих податків» на експорт була переглянута, а до 2015 року їх остаточно скасовано [85]. Замість прямого втручання держава зосередилася на створенні логістичної та фінансової інфраструктури тобто портів, елеваторів, кредитних агентств, які підтримують аграрний експорт [85].

Аргентинська модель демонструє, як участь у Кернській групі може сприяти поступовому переходу від державного регулювання до ринкових стимулів розвитку аграрного сектору. В результаті країна стала одним із головних експортерів сої, пшениці та м'яса в світі, а її досвід використовувався як орієнтир для інших учасників групи. Згідно з даними ФАО, у 2023 році Аргентина входила до п'ятірки найбільших постачальників аграрної продукції на глобальні ринки [86].

У країнах Глобального Півдня, зокрема Південній Африці, вплив Кернської групи проявився у поєднанні ринкових механізмів і соціальної орієнтації політики. Після приєднання до групи уряд ПАР розпочав реформу аграрного сектору з метою зменшення нерівності у доступі до землі та підвищення конкурентоспроможності фермерів [87]. Було створено програми *Comprehensive Agricultural Support Programme (CASP)* та *LandCare*, які фінансують інноваційні практики збереження ґрунтів, розвитку малих фермерських господарств і впровадження нових технологій [87]. Такі заходи поєднують принципи сталого розвитку та вимоги СОТ, демонструючи, що лібералізація торгівлі може співіснувати з соціальною відповідальністю.

Особливо цікавим є досвід Індонезії, яка, попри статус країни, що розвивається, активно просуває принципи Кернської групи у власній продовольчій політиці. Протягом останнього десятиліття Індонезія модернізувала систему підтримки фермерів, скоротивши прямі субсидії на добрива й натомість запровадивши програми *Smart Farming Indonesia* і *Food Estate Development*, спрямовані на цифровізацію аграрного виробництва та підвищення ефективності землекористування [88]. Такі кроки дозволили країні поступово зменшити витрати бюджету на аграрну підтримку, не порушуючи при цьому продовольчої стабільності.

Вплив Кернської групи на аграрну політику Індонезії відображає ще одну характерну рису коаліції це адаптивність до національних умов. Група не нав'язує уніфікованої моделі реформ, а створює простір для обміну досвідом і пошуку

оптимальних рішень. Це дозволяє країнам поєднувати відкритість ринку з регіональною специфікою продовольчих систем, що особливо важливо для держав із високою залежністю від місцевих культур і кліматичних факторів [89].

Одним із ключових результатів співпраці держав у межах Кернської групи стало створення системи інституційної координації та регуляторної гармонізації у сфері сільського господарства [84].

Учасники групи розробили спільні підходи до оцінки державної підтримки, системи звітування та моніторингу, що підтримуються як СОТ, так і Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [84]. Ці підходи дозволили країнам-членам зробити аграрну політику більш прозорою, передбачуваною й інвестиційно привабливою.

Серед інституційних змін, спричинених впливом Кернської групи, варто виокремити створення національних координаційних центрів із моніторингу аграрної торгівлі та оновлення законодавчих механізмів нормативної оцінки субсидій. У Бразилії, Австралії та Канаді діють спеціальні урядові структури, які щороку звітують до СОТ щодо розміру та впливу державної підтримки фермерів. Такі механізми стали новим стандартом управління - від «прихованого» субсидування до відкритого аудиту аграрної політики.

Ще одним аспектом є посилення участі приватного сектору у виробленні державної аграрної політики. Кернська група ініціювала створення формату «public-private dialogue», який передбачає консультації урядів із профільними асоціаціями, експортерами та фермерськими організаціями перед прийняттям нових норм [90]. У результаті в більшості країн-членів змінився характер управління - від бюрократичного до партнерського, що підвищило ефективність виконання міжнародних зобов'язань і спростило процедури виходу на зовнішні ринки [90].

Кернська група також сприяла поширенню уніфікованих стандартів продовольчої якості та екологічної відповідальності. Її держави-члени спільно з ФАО та ВООЗ просувають імплементацію Кодексу Аліментаріус та ініціативу ФАО «Agroecology Transformation», що визначають рамки сталого виробництва й захисту довкілля [91]. Це підштовхнуло національні уряди до запровадження нових екологічних норм виробництва, сертифікації та контролю якості продуктів харчування [91].

Вплив групи виявився і в перегляді освітніх і наукових пріоритетів державної аграрної політики. У ряді країн-членів (зокрема, в Австралії, Канаді та Бразилії) було створено спеціалізовані науково-дослідні центри з вивчення світових ринків, продовольчих ланцюгів та економіки торгівлі [92]. Результати цих досліджень використовуються урядами для моделювання цінової динаміки та оцінки експортного потенціалу, що дозволяє оперативно адаптувати національну політику до змін глобального середовища [92].

Таким чином, вплив Кернської групи виходить далеко за межі торговельної сфери - він охоплює економічні, інституційні та соціальні виміри аграрної політики. Її члени поступово переходять від традиційних інструментів державного регулювання до системи глобально узгоджених норм і показників ефективності. Результатом стала поява єдиного аграрного поля для держав-експортерів, де правила СОТ та принципи Кернської групи фактично визначають “кодекс поведінки” на світових продовольчих ринках.

Отже, Діяльність Кернської групи здійснила глибокий вплив на національні аграрні політики її держав-членів. Вона спричинила перехід до ринкових механізмів підтримки, підвищення прозорості та інституційної узгодженості політик, а також до визнання глобальних стандартів якості й сталого виробництва. Кернська група перетворилася на міжнародний центр узгодження економічних і соціальних інтересів держав-експортерів, що поєднує політичну дипломатію з практичною економічною модернізацією.

3.2. Україна в Кернській групі: ключові напрями співпраці

Враховуючи наслідки війни та дії країн-сусідів логічним етапом є аналіз напрямків співпраці, які Україна формує в межах участі в Кернській групі. Саме цей вектор сучасної аграрної дипломатії демонструє, як воєнна реальність трансформує зовнішньоекономічну політику держави в напрямі глибокої інтеграції у глобальні структури врядування сільським господарством. Приєднання до Кернської групи стало також важливим дипломатичним ресурсом для України у відновленні. Участь у спільних засіданнях і заявах дозволяє Києву відстоювати на глобальному рівні інтереси експортерів зерна, добиватися визнання України як надійного постачальника продовольства й залучати партнерів до розбудови експортної інфраструктури. Така взаємодія підвищує вагу української позиції у переговорах із державами Глобального Півдня, а саме Бразилією, Аргентиною, Чилі, що зміцнює потенціал багатовекторної аграрної дипломатії.

Вступ України до Кернської групи відбувся 25 лютого 2024 року на полях Тринадцятої міністерської конференції COT (MC13) в Абу-Дабі [129]. Цей крок не був випадковим чи символічним він став результатом тривалого процесу узгодження торговельної політики України з принципами COT, активної участі в багатосторонніх ініціативах та формування нового дипломатичного іміджу держави як відповідального гравця на ринку продовольства. В офіційному Огляді торговельної політики COT (Trade Policy Review: Ukraine 2024) зазначено, що приєднання до Кернської групи є «невід’ємним продовженням реформ аграрного сектору та стратегії експортної диверсифікації» [105 с. 27-29]

У межах самої Кернської групи рішення про приєднання України розглядалося як підтвердження життєздатності багатосторонньої системи торгівлі, здатної інтегрувати нових членів навіть під час війни. У Міністерському комюніке Кернської групи від 26 лютого 2024 р. (Абу-Дабі) було наголошено, що «вступ України є знаком підтримки нації, яка, незважаючи на агресію, продовжує

залишатися гарантом глобальної продовольчої безпеки та партнером у просуванні ринкових реформ» [104 с. 3-4].

Приєднання до Кернської групи відбулося не лише як акт політичної солідарності, а як прагматичний дипломатичний крок. В умовах воєнної економіки Україна потребувала стабільних каналів експорту, узгоджених правил і партнерів, які готові виступати єдиним фронтом у межах СОР [106]. Кернська група, до складу якої входять Австралія, Канада, Бразилія, Аргентина, Таїланд, Чилі, ПАР та інші провідні аграрні експортери, традиційно відстоює принципи ринкової відкритості та зменшення торгівлю-спотворюючої підтримки. Саме ці цінності збігаються з українською стратегією «експортного відновлення», затвердженою урядом у 2023 році.

Важливою особливістю співпраці стало те, що Україна увійшла до Кернської групи в період її нового переговорного активізму. Після тривалого застою в рамках так званої «Rev.4 Draft Modalities» (2008 р.) група у 2023-2024 рр. оновила свій пакет пропозицій до Угоди про сільське господарство [107 с. 2-3]. Ключовим документом, який визначив технічну рамку для реформ, став JOB/AG/243 (оновл. 12.01.2024) пропозиція Кернської групи щодо скорочення торгівлю-спотворюючої внутрішньої підтримки шляхом уніфікації трьох категорій AMS, де-мініміс та «блакитної скриньки» [107 с. 2-3]. Україна приєдналася до цього документу як спів-спонсор, підтримавши вимогу про «реальні, а не номінальні скорочення підтримки великих економік» [107 с. 2-3].

З самого моменту вступу Україна не залишалася пасивним спостерігачем, а стала активним учасником формування переговорного порядку денного. Це демонструє зміну її ролі у світовій аграрній дипломатії від об'єкта впливу до суб'єкта ініціативи. Подальший розвиток співпраці України з Кернською групою логічно структурувався за трьома напрямками, що поєднують дипломатію, аналітику та комунікацію.

Перший напрям це переговорний. Він охоплює координацію позицій у межах Комітету з сільського господарства СОТ, де розглядаються поточні нотифікації держав-членів щодо внутрішньої підтримки, експортних обмежень і доступу до ринку. Україна, як новий член Кернської групи, приєдналася до спільної позиції групи щодо необхідності встановлення «прозорих меж» для державних субсидій. Як зазначено у звіті WTO Committee on Agriculture Summary Report (March 2024), Україна виступила із заявою про те, що «підтримка має бути адресною та не повинна створювати викривлень конкуренції, особливо у випадках, коли країни, що розвиваються, позбавлені таких фінансових інструментів» [108 с. 14-15]. Участь у цих дискусіях дала змогу українським дипломатам вибудувати прямий діалог із державами, що мають схожі інтереси насамперед Канадою, Австралією та Бразилією. Зокрема, під час міністерських консультацій у Женеві в березні 2024 р. делегація України підтримала ініціативу Австралії щодо оновлення статистичних методів обліку субсидій, наголосивши, що «військові витрати не можуть слугувати виправданням для зниження прозорості державної підтримки» [109].

Другий напрям співпраці це аналітичний. Він спрямований на розширення дослідницької бази для аргументації позицій у переговорах. За підтримки IISSD (International Institute for Sustainable Development), IFPRI (International Food Policy Research Institute) та ФАО Україна долучилася до створення спільних аналітичних звітів, що оцінюють рівень субсидій і їхній вплив на глобальну конкурентоспроможність. У дослідженні IISSD Global Subsidies Initiative 2024 наголошується, що країни ОЕСР надають сільському господарству підтримку понад 500 млрд дол. США щороку, при цьому частка «торгівлю-спотворюючих» субсидій зростає [110 с. 22-24]. Українська делегація використовує ці аналітичні дані як доказову базу у своїх виступах у Женеві, зокрема щодо проблеми нерівності в доступі до ринку між розвиненими країнами та державами, що переживають воєнні конфлікти. Таким чином, Україна перетворює економічну аналітику на інструмент дипломатичного впливу, роблячи свої виступи у СОТ більш змістовними та переконливими.

Третій напрям це комунікаційний, який забезпечує публічну видимість України як члена Кернської групи. Спільні заяви та міністерські комюніке створюють ефект «дипломатичного підсилення», коли позиція невеликої за масштабом держави набуває міжнародної ваги завдяки солідарному голосу коаліції. У квітні 2024 р. Україна вперше стала спів-підписантом Cairns Group Ministerial Statement on Food Security and Market Stability, у якому країни-учасниці засудили використання воєнних дій як приводу для торговельних бар'єрів та закликали до підтримки стабільності глобальних постачань продовольства [111 с. 2-3, 109]. Для України участь у таких документах це не лише декларативна діяльність, а спосіб закріплення дипломатичного іміджу країни, що стоїть на боці відкритої, справедливої і передбачуваної торгівлі. Цей напрям співпраці дозволяє зміцнювати неформальні зв'язки між міністрами аграрної політики країн-учасниць, координувати інформаційні кампанії та залучати медійну увагу до теми продовольчої безпеки під час війни.

Паралельно Кернська група підтримала дипломатичні ініціативи України щодо збереження стабільного експорту зернових і олійних культур. Саме в межах групи обговорювалися підходи до врегулювання кризових ситуацій із транзитом українського зерна територією сусідніх держав. Представники Австралії та Канади неодноразово підкреслювали, що «будь-які односторонні заборони на імпорт українського зерна суперечать духу СОТ» [113 с. 5-6].

Ця підтримка мала практичне значення для України в переговорах із ЄС, зокрема, у формуванні спільних декларацій про продовольчу безпеку, ухвалених Радою ЄС у жовтні 2024 р. Таким чином, членство в Кернській групі стало для України каналом колективної дипломатії, що підсилює її позиції не лише в Женеві, а й у відносинах із регіональними блоками.

Після вступу України до Кернської групи відбулося помітне посилення її зовнішньоекономічної суб'єктності. Формально це відбулося на рівні комюніке та заяв, але фактично у зміні характеру співпраці, яка набула системного

інституційного виміру [114]. Уже з березня 2024 року українська делегація стала постійним учасником щомісячних консультацій Кернської групи у Женеві, де обговорюються оперативні питання аграрних переговорів СОТ, включно з нотифікаціями про внутрішню підтримку, експортні обмеження та механізми прозорості.

Україна отримала можливість безпосередньо координувати свої виступи з позицією провідних аграрних експортерів [114]. Це особливо важливо, зважаючи на спроби деяких країн ЄС запроваджувати обмеження на українське зерно під приводом «захисту внутрішнього ринку». Завдяки координації в межах Кернської групи українська сторона отримала підтримку Австралії, Канади та Бразилії, які на рівні СОТ офіційно заявили, що «будь-які тимчасові обмеження протирічать принципам недискримінаційної торгівлі та суперечать духу Угоди про сільське господарство» [115 с. 6-8].

Ця підтримка мала не лише символічне, а й стратегічне значення: завдяки їй Україна зберегла право на рівноправну участь у світовій торгівлі попри спроби локальних ринків ввести квоти чи тимчасові заборони. Фактично Кернська група виступила «дипломатичним буфером», який не дозволив перетворити українське зерно на об'єкт політичного тиску в Європі.

Паралельно з цим набула розвитку співпраця у логістичній площині насамперед через ініціативу «Шляхи солідарності» (EU Solidarity Lanes), започатковану Європейською Комісією ще у травні 2022 року та суттєво розширену у 2023-2024 роках [116 с. 5-6]. За даними звіту European Commission «Solidarity Lanes: Two Years of Progress» (2024), протягом 2023-2024 рр. ці маршрути забезпечили перевезення понад 55 млн тонн аграрної продукції, що дорівнює 60 % довоєнного експорту України [116 с. 5-6].

Кернська група у своїх внутрішніх документах неодноразово посилювалася на цей проєкт як на приклад ефективної адаптації торговельних ланцюгів у кризових

умовах. В аналітичній записці Cairns Group Brief «Market Connectivity in Wartime Economies» (2024) зазначається, що «українська модель поєднання сухопутних маршрутів із морською логістикою є показовою для майбутніх криз, зокрема кліматичних або продовольчих» [117 с. 10-11]. Кернська група фактично зробила український кейс частиною свого аналітичного та політичного порядку денного. Це надзвичайно важливо, адже формально група не має виконавчих повноважень, але її колективні заяви суттєво впливають на формування консенсусу в СОТ.

Окрему увагу у 2024 році приділено чорноморській логістиці, яку Україна відновила після зриву Чорноморської зернової ініціативи. За даними Ukrainian Sea Ports Authority Annual Report 2024, за дев'ять місяців після запуску нового морського коридору (серпень 2023-травень 2024 рр.) через порти Одеси, Чорноморська та Південного пройшло понад 70 млн тонн вантажів, з них близько 60 % - аграрна продукція [118 с. 7-8]. Географія поставок охопила понад 40 країн світу, включаючи традиційні ринки Азії, Північної Африки та ЄС [119]. Для Кернської групи це стало доказом життєздатності багатосторонніх механізмів навіть за умов війни. Австралійський міністр торгівлі Дон Фаррелл, виступаючи у Женеві на сесії Комітету СОТ із сільського господарства у червні 2024 року, наголосив, що «досвід України демонструє: навіть у найважчих умовах можна зберегти функціонування глобального аграрного ринку, якщо спільно підтримувати прозорість і взаємодію» [120 с. 3-4].

Співпраця України з Кернською групою виходить за межі суто торгівельної координації вона стає частиною глобального нарративом стійкості. Саме Україна перетворюється на практичний приклад для міжнародних дебатів про забезпечення продовольчої безпеки під час криз. Важливо зазначити, що членство у групі надало Україні інституційне представництво у сфері формування торговельних стандартів. За ініціативою Міністерства аграрної політики та продовольства України, у травні 2024 року створено спільну Технічну контактну групу Україна-Кернська група для обміну даними про аграрну політику, ринки та нотифікації в межах СОТ [121].

Відповідно до звіту Міністерству аграрної політики, ця група готує аналітичні записки для узгодження позицій у Женеві та пропозицій до національної аграрної стратегії [121].

Важливим аспектом є й зближення аналітичних центрів. Український Інститут аграрної економіки у червні 2024 року підписав меморандум про співпрацю з Бразильським інститутом аграрних досліджень (Instituto de Pesquisa Econômica Aplicada), який є науковим партнером Кернської групи. Співпраця передбачає обмін статистичними базами, моделями аграрних ринків і даними про державну підтримку. Згідно з меморандумом, Україна бере участь у створенні спільного індикатора «Agricultural Policy Openness Index» нового показника, який відображає ступінь відкритості аграрних політик країн-членів групи [122 с. 9-10].

Значна увага приділяється також питанням сталого розвитку. Відповідно до звіту ФАО «Resilient Agrifood Systems and Trade»(2024), Кернська група розробляє підхід до «зеленої трансформації» аграрної торгівлі, який передбачає врахування екологічних факторів у торговельних зобов'язаннях [123]. Україна офіційно приєдналася до консультацій щодо цього документа, заявивши про готовність «інтегрувати екологічні аспекти в післявоєнну аграрну стратегію». Членство в Кернській групі стає для України не лише політичним символом інтеграції, а й практичним інструментом відбудови. Воно забезпечує системний обмін аналітикою, дозволяє координувати реформу внутрішньої підтримки відповідно до стандартів СОТ і водночас сприяє модернізації національної аграрної політики.

У сукупності всі ці процеси утворюють модель «реалістичної інтеграції»: Україна не лише формально долучається до міжнародних переговорів, а реально вбудовується в структуру прийняття рішень, адаптуючи свою аграрну дипломатію до нової геоекономічної архітектури. Водночас важливим наслідком вступу України до Кернської групи стало поступове формування нової моделі взаємодії із Європейським Союзом. Попри те, що ЄС і не входить до складу групи, саме європейський ринок залишається основним для українського аграрного експорту.

Це створює унікальну ситуацію, коли Україна, перебуваючи в коаліції експортерів, водночас має забезпечувати сумісність своїх зобов'язань у рамках СОТ і положень Угоди про асоціацію з ЄС. Такий баланс потребує складної дипломатичної роботи, адже Кернська група виступає за обмеження субсидій і протекціонізму, тоді як Спільна аграрна політика ЄС (САП) залишається одним із найбільших у світі джерел державної підтримки фермерів.

Як наголошено у звіті ОЕСР Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2024, Європейський Союз щорічно витрачає понад 109 млрд євро на підтримку аграрного сектору, при цьому понад 60 % цієї допомоги класифікується як потенційно «торгівлю-спотворююча» [124]. Саме це питання є предметом постійних дебатів у межах СОТ. Україна, завдяки членству в Кернській групі, тепер бере участь у цих дискусіях не як «спостерігач із боку ЄС», а як активний контрагент, який відстоює інтереси справедливої конкуренції. Таким чином, співпраця з Кернською групою не лише відкриває нові ринки, а й забезпечує Україні інституційну вагу у врівноваженні відносин з Європейським Союзом. Це особливо важливо в умовах воєнної економіки, коли будь-які торговельні перекоси можуть мати прямі наслідки для фінансової стабільності країни.

На багатосторонньому рівні співпраця з Кернською групою сприяє зміцненню української позиції у дискусіях щодо продовольчої безпеки та сталого розвитку. Згідно зі звітом FAO «Global Food Security in a Changing World» (2024), члени Кернської групи є «стратегічними постачальниками продовольства для 70 % населення світу», і тому саме їхня позиція визначає напрям міжнародних переговорів щодо забезпечення продовольства [125]. Україна, як один із ключових експортерів зернових і олійних культур, фактично інтегрується у цей стратегічний контекст, посилюючи свою роль у глобальних ініціативах із продовольчої стабільності. Водночас участь у Кернській групі відкрила для України й новий аналітичний вимір дипломатії. У співпраці з IISD та IFPRI українські експерти долучаються до розроблення показників оцінки «ефективності державної

підтримки» (Support Effectiveness Index), що використовується для порівняльного аналізу країн-членів групи [126]. Цей аналітичний інструмент допомагає аргументовано обґрунтовувати реформу субсидій в Україні та демонструвати її прозорість перед міжнародними партнерами.

Особливої ваги набуває також фактор дипломатичної «видимості». До приєднання до Кернської групи Україна залишалася периферійним учасником у процесах СОТ, однак після 2024 року стала стороною у формуванні спільних заяв, робочих документів та технічних пропозицій. У межах міністерських зустрічей групи в Женеві, Брюсселі та Канберрі українські представники мають можливість просувати ініціативи щодо відновлення експорту, залучення інвестицій у сільське господарство, а також впровадження цифрових технологій у контроль і сертифікацію продукції. Ця діяльність робить Україну не просто бенефіціаром міжнародної допомоги, а рівноправним учасником процесів вироблення глобальних рішень.

Окрім суто економічного виміру, співпраця з Кернською групою має глибоке політичне значення. У період повномасштабної війни Україна перетворилася на символ стійкості продовольчої системи, і цей образ активно використовують партнери у своїх комюніке. У Cairns Group Ministerial Statement on Trade Resilience (2024) зазначено, що «Україна є прикладом того, як поєднання відкритих ринків, міжнародної солідарності та внутрішньої рішучості здатне зберегти глобальне продовольче постачання навіть у період війни» [127] Така риторика перетворює український досвід на «дипломатичну валюту» у світових дебатах про продовольчу безпеку.

Суттєво зросла й координація з державами Глобального Півдня - зокрема Аргентиною, ПАР та Чилі. Ці країни розглядають Україну як міст між європейським ринком і країнами, що розвиваються. У спільному дослідженні Argentina Trade Observatory зазначено, що «українська модель аграрної відкритості здатна стати прикладом для модернізації політики країн Півдня, які прагнуть

зберегти продовольчий суверенітет і водночас інтегруватися у світову торгівлю» [128].

Поступово Кернська група стала для України платформою, де поєднуються національні інтереси та глобальні зобов'язання. Якщо на початку членства головною метою було забезпечення експорту в умовах війни, то вже у 2025 році акцент змістився на участь у формуванні нової архітектури світової аграрної політики. Україна дедалі активніше виступає на засіданнях робочих органів СОТ, зокрема Комітету з торгівлі та сталого розвитку, Комітету з технічних бар'єрів у торгівлі та Підкомітету з питань продовольчої безпеки.

Фактично, за два роки після вступу до Кернської групи, Україна перетворилася з країни, яка потребує захисту на ринках, на державу, що формує норми гри. Це не лише підсилює її міжнародний авторитет, а й створює умови для майбутньої економічної реконструкції.

Загалом напрямки співпраці між Україною та Кернською групою можна описати як інтеграцію через практику постійне узгодження політик, участь у спільних дослідженнях, співавторство міжнародних документів і розбудову довгострокових партнерств. Такий підхід формує основу для нового типу української аграрної дипломатії дипломатії аргументів, аналітики та довіри. Участь у Кернській групі поступово формує для України новий рівень політичного престижу: держава починає виступати не лише як реципієнт міжнародної підтримки, а як ініціатор глобальних реформ у сфері продовольчої безпеки. У цьому сенсі досвід України стає важливим для інших країн із перехідною економікою, які шукають баланс між лібералізацією торгівлі та захистом національних виробників. Активна дипломатична присутність у групі зміцнює позиції України у двосторонніх відносинах із партнерами, відкриваючи можливості для нових угод про співпрацю у сфері аграрних технологій, сертифікації й інвестицій

У підсумку можна стверджувати, що членство у Кернській групі стало для України одним із ключових зовнішньополітичних і економічних досягнень останніх років. Воно не лише надало державі потужну платформу у системі СОТ, а й допомогло інтегруватися в глобальний дискурс продовольчої безпеки, отримати міжнародну підтримку у відновленні експорту й модернізації аграрного сектору. Кернська група, у свою чергу, отримала нового партнера, який зміцнює її легітимність і додає гуманітарного виміру її діяльності. Участь у групі сприяла розвитку переговорного, аналітичного та політичного напрямів співпраці: Україна долучилася до вироблення рішень щодо скорочення субсидій, прозорості торгівлі та продовольчої безпеки. Це не лише посилило експортний потенціал, але й відкрило доступ до нових знань, партнерств і технологій у сфері сталого агровиробництва. Кернська група стала для України не просто дипломатичною платформою, а механізмом інтеграції в ядро світової аграрної політики. Її діяльність закладає підґрунтя для післявоєнного відновлення, підвищення конкурентоспроможності та утвердження України як одного з ключових гарантів глобальної продовольчої безпеки.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

У третьому розділі магістерської роботи було комплексно розглянуто співпрацю Кернської групи з національними урядами. Ми з'ясували, що вплив Кернської групи на національні аграрні політики держав-членів проявляється у трьох головних напрямках: гармонізації правил державної підтримки, розвитку експортних стратегій та посиленні ролі інновацій у сільському господарстві. Країни-учасниці групи поступово адаптували свої системи субсидування відповідно до вимог СОТ, зменшуючи обсяги торгівлю-спотворюючої підтримки та впроваджуючи програми, орієнтовані на ефективність і сталий розвиток. Ці зміни не лише сприяли стабілізації аграрних ринків, але й підвищили рівень довіри між урядами, зміцнивши багатосторонні механізми дипломатії.

Особливої уваги заслуговує приєднання України до Кернської групи у 2024 році, що стало важливим етапом у розвитку її аграрної дипломатії. Участь у цьому об'єднанні відкрила для нашої держави можливість безпосередньо впливати на переговорний процес у межах СОТ, а також формувати спільні позиції з провідними аграрними експортерами світу. Для України це означає не лише доступ до нових ринків, а й включення до системи обміну знаннями, стандартами та аналітичними даними, що визначають сучасну аграрну політику. Кернська група стає для України своєрідною дипломатичною школою, де відпрацьовуються навички багатосторонніх переговорів, що мають стратегічне значення в умовах післявоєнного відновлення та інтеграції до ЄС.

Аналіз національних політик країн-членів показує, що членство у групі стимулює внутрішні реформи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору, розвиток експортної інфраструктури, діджиталізацію сільського господарства та впровадження екологічних стандартів. У цьому контексті Кернська група виступає каталізатором модернізації, поєднуючи економічні інтереси з політичними цінностями прозорості та рівноправного партнерства.

Отже, діяльність Кернської групи має системний вплив на формування сучасного міжнародного аграрного порядку, де дипломатія стає інструментом розвитку. Для України участь у цій структурі означає не лише зміцнення позицій на світовому ринку, а й набуття досвіду багатосторонньої співпраці, що сприяє гармонізації її аграрної політики з міжнародними нормами. Таким чином, Кернська група стає важливим чинником інтеграції України до глобальної системи аграрної дипломатії та забезпечення її стійкого економічного зростання.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що аграрна дипломатія є важливим елементом сучасної системи міжнародних відносин, який формується на перетині економічних, політичних і гуманітарних процесів. Її виникнення стало результатом глибоких трансформацій у глобальній економіці після Другої світової війни, коли світове співтовариство усвідомило необхідність створення міжнародних механізмів, здатних координувати виробництво, розподіл і торгівлю продовольством. Початок інституціоналізації аграрної дипломатії пов'язується з діяльністю Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй (ФАО), яка стала першим майданчиком для обговорення глобальних продовольчих проблем. Саме в межах ФАО були сформульовані базові принципи міжнародної продовольчої безпеки, започатковані перші аналітичні звіти про стан світового сільського господарства, а також створено систему моніторингу кризових явищ у продовольчій сфері.

Подальший розвиток аграрної дипломатії відбувався під впливом лібералізаційних процесів у міжнародній торгівлі. Утворення Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) у 1947 році, а згодом Світової організації торгівлі (СОТ) у 1995 році це стало новим етапом у становленні глобального правового поля, у якому аграрне питання посіло одне з центральних місць. Прийняття Угоди про сільське господарство заклало основу для обмеження державної підтримки виробників, підвищення прозорості тарифної політики та створення рівних умов для всіх учасників ринку. Таким чином, аграрна дипломатія стала невід'ємною частиною системи багатосторонніх переговорів, у якій держави координують свої позиції з урахуванням економічних інтересів, соціальної стабільності та екологічних обмежень.

Важливим аспектом теоретичного осмислення аграрної дипломатії є її багаторівневий характер. Вона поєднує інтереси держав, міжнародних організацій, регіональних угруповань та недержавних акторів від бізнесових асоціацій до аграрних корпорацій і фермерських спілок. Цей поліцентризм дозволяє розглядати аграрну дипломатію не лише як механізм переговорів, але й як форму глобального управління, спрямовану на гармонізацію торговельної, екологічної та соціальної політики. Формування міжнародних коаліцій, таких як Кернська група, стало відповіддю на структурну нерівність у світовій торговельній системі. Розвинені держави, використовуючи субсидії та експортні дотації, створювали штучні переваги для своїх аграрних виробників, що негативно впливало на країни-експортери з ринковими моделями господарювання. Саме тому виникнення Кернської групи у 1986 році можна розглядати як акт дипломатичного самоствердження держав, які прагнули змінити несправедливі правила гри. Її поява стала етапом, коли аграрна дипломатія вперше отримала організовану форму колективного лобіювання інтересів країн-експортерів.

Таким чином, у межах першої частини дослідження було доведено, що аграрна дипломатія є не лише підсистемою економічної дипломатії, а й самостійним напрямом міжнародної політики, який забезпечує збалансований розвиток глобального сільського господарства. Її інституційна еволюція засвідчує, що міжнародна спільнота дедалі більше визнає взаємозалежність між торгівлею, продовольчою безпекою та сталим розвитком. Кернська група в цьому контексті стала логічним продовженням тенденцій до багатосторонньої координації та демократизації глобального аграрного управління.

Кернська група, утворена у 1986 році під час Уругвайського раунду переговорів, стала ключовим інструментом реалізації ідей справедливості та рівності в міжнародній аграрній торгівлі. Її створення мало на меті змінити дисбаланс, що виник через політику протекціонізму з боку розвинених країн, які десятиліттями підтримували своїх фермерів високими субсидіями, тим самим обмежуючи

конкурентоспроможність виробників із країн, що розвиваються. Саме Кернська група вперше об'єднала експортерів аграрної продукції з різних континентів: Латинської Америки, Океанії, Азії та Африки, для спільного просування ідеї лібералізації торгівлі. За понад три десятиліття існування Кернська група перетворилася на впливову дипломатичну платформу, що визначає порядок денний аграрних переговорів у межах Світової організації торгівлі. Вона виступає колективним голосом експортерів продовольства, які прагнуть ліквідувати несправедливі бар'єри та забезпечити прозорість торговельних правил. Серед головних досягнень групи зокрема це включення аграрного питання до офіційного порядку денного СОТ, прийняття зобов'язань щодо скорочення внутрішньої підтримки сільського господарства та встановлення механізмів контролю за експортними дотаціями. Важливим етапом діяльності групи став Дохійський раунд, під час якого члени Кернської групи послідовно виступали за усунення торговельних перекосів, відстоюючи принципи вільної конкуренції та відкритого ринку.

Окрім діяльності в межах СОТ, Кернська група активно розвиває партнерські зв'язки з іншими міжнародними інституціями. Її тісна співпраця з Продовольчою та сільськогосподарською організацією Об'єднаних Націй (ФАО) сприяє обміну аналітичною інформацією, узгодженню підходів до оцінки глобальної продовольчої безпеки та розробці політичних рекомендацій щодо реформування ринків. На основі звітів ФАО група формує свої позиції у переговорах, використовуючи статистичні та аналітичні дані як аргументну базу для обґрунтування необхідності змін у міжнародних правилах торгівлі. Не менш значущою є взаємодія Кернської групи з Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Ця співпраця дозволяє групі використовувати напрацювання ОЕСР у сфері моніторингу державної підтримки сільського господарства, аналізу ефективності субсидій та порівняння рівнів політичної підтримки фермерів у різних країнах. Завдяки цьому Кернська група має доступ до актуальної доказової бази, що зміцнює її аргументацію на переговорах у СОТ.

Важливим напрямом міжнародної взаємодії групи є співпраця з ЮНКТАД і Світовим банком, які забезпечують аналітичну та фінансову підтримку для досліджень у сфері торгівлі, продовольчої безпеки та розвитку сільських територій. Спільні програми дозволяють розробляти рекомендації щодо покращення доступу країн, що розвиваються, до світових ринків, підвищення їхньої експортної спроможності та зменшення залежності від імпорту. Через ці інституції Кернська група впливає на формування глобальної продовольчої політики, орієнтованої на інклюзивність та сталість. Значного розвитку зазнала також співпраця Кернської групи з регіональними інтеграційними об'єднаннями, зокрема Асоціацією держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), Азіатсько-Тихоокеанським економічним співробітництвом (АТЕС) і Групою двадцяти (G20). На цих платформах група бере участь у діалозі з питань кліматичної адаптації, розвитку інновацій у сільському господарстві та впровадження нових моделей підтримки фермерів. Завдяки цим зв'язкам Кернська група не лише зміцнює власний вплив, але й сприяє узгодженню політик між різними регіональними центрами сили.

Отже, у межах другої частини дослідження було встановлено, що Кернська група виконує роль посередника, сприяючи формуванню збалансованої архітектури глобальної аграрної дипломатії. Її діяльність демонструє, як держави з різним рівнем розвитку можуть спільно впливати на вироблення правил світової торгівлі, базуючись на принципах відкритості, справедливості та партнерства. У цьому полягає унікальність Кернської групи як механізму багатосторонньої дипломатії, який поєднує наукову аргументацію, політичний консенсус і практичну реалізацію глобальних реформ. На сучасному етапі розвитку міжнародних відносин Кернська група відіграє стратегічну роль у підтриманні стабільності світової продовольчої системи та в розвитку багатосторонньої дипломатії. Її діяльність стала зразком того, як об'єднання країн із різним рівнем економічного розвитку може впливати на глобальні процеси завдяки спільним інтересам, узгодженій стратегії та ефективній дипломатичній координації. Група виступає посередником між розвиненими державами і країнами, що розвиваються, сприяючи виробленню

компромiсних рiшень, якi водночас знижують нерiвнiсть i забезпечують прозорiсть аграрних ринкiв.

Ключовим напрямом дiяльностi Кернської групи залишається реформування системи сiльськогосподарських субсидiй. Вона послiдовно виступає за обмеження дотацiй, якi спотворюють умови торгiвлi, та за впровадження прозорих механiзмiв державної пiдтримки, що не порушують конкуренцiю. У цьому контекстi важливим внеском групи є пiдготовка колективних пропозицiй до Свiтової органiзацiї торгiвлi, спрямованих на реформу трьох «стовпiв» Угоди про сiльське господарство внутрiшньої пiдтримки, доступу до ринку та експортної конкуренцiї. Завдяки цим iнiцiативам Кернська група сприяє формуванню нового мiжнародного торговельного середовища, у якому доминують принципи вiдкритостi, чесної конкуренцiї та стiйкого розвитку. Важливе мiсце у дiяльностi групи посiдає питання глобальної продовольчої безпеки. Особливої актуальностi ця дiяльнiсть набула пiсля пандемiї COVID-19, яка спричинила порушення ланцюгiв постачання, зростання цiн i дефiцит базових продуктiв у багатьох рiгонах свiту. У вiдповiдь Кернська група iнiцiювала низку спiльних програм, спрямованих на посилення адаптивностi аграрних систем, пiдтримку сталого виробництва та зменшення харчових втрат.

Значну увагу група придiляє екологiчній складовiй аграрної полiтики. У спiвпрацi з ОЕСР i Свiтовим банком вона просуває iдеї клiматично орiєнтованого сiльського господарства, що передбачає оптимiзацiю використання природних ресурсiв, зменшення викидiв парникових газiв i пiдвищення ефективностi аграрного виробництва. Такий пiдхiд демонструє, що сучасна аграрна дипломатiя виходить за межi суто економiчних iнтересiв i охоплює екологiчнi та соцiальнi аспекти розвитку. Особливе мiсце у сучасному функцiонуваннi Кернської групи посiдає Україна, яка 25 лютого 2024 року офiцiйно приєдналася до цього об'єднання пiд час Тринадцятої мiнiстерської конференцiї СОТ в Абу-Дабi. Це рiшення стало важливою вiхою в еволюцiї української зовнiшньоекономiчної та

аграрної політики. Вступ до групи засвідчив міжнародне визнання України як потужного експортера аграрної продукції, що має значний вплив на формування глобальних продовольчих балансів. Для України членство у Кернській групі відкрило нові можливості впливати на міжнародні переговори, брати участь у виробленні правил світової торгівлі, а також інтегруватися до системи глобальної аграрної дипломатії. Водночас участь у цьому форматі передбачає і відповідальність необхідність гармонізації національної аграрної політики з міжнародними нормами, посилення прозорості державної підтримки та адаптацію внутрішнього законодавства до принципів сталого розвитку. У цьому аспекті досвід країн Кернської групи, зокрема Австралії, Канади та Бразилії, може стати для України практичним орієнтиром у формуванні нової моделі аграрного управління, що поєднує економічну ефективність із соціальною та екологічною збалансованістю.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна зробити висновок, що Кернська група стала не лише важливим актором міжнародної аграрної дипломатії, але й своєрідним каталізатором системних трансформацій у сфері глобальної торгівлі сільськогосподарською продукцією. Вона довела ефективність багатостороннього формату співпраці як інструменту гармонізації інтересів різних країн від розвинених держав до експортерів, що розвиваються. У цьому полягає її унікальна дипломатична цінність: Кернська група функціонує не як бюрократичний інститут, а як жива коаліція, здатна оперативно реагувати на виклики, пропонувати нові підходи та формувати єдиний голос держав-експортерів на глобальній арені. Особливу увагу у роботі приділено аналізу сучасних тенденцій, які визначають майбутнє аграрної дипломатії. В умовах посилення кліматичних змін, воєнних конфліктів, геоекономічної нестабільності та зростання потреб у продовольстві Кернська група відіграє роль стабілізуючого чинника у міжнародній системі. Її позиція, заснована на рівності, прозорості та взаємній відповідальності, залишається орієнтиром для інших країн, які прагнуть реформувати свої аграрні політики відповідно до принципів сталого розвитку. З

огляду на це можна прогнозувати, що значення Кернської групи у майбутньому лише зростатиме. Вона продовжить виступати майданчиком для узгодження реформ у рамках СОТ, інструментом формування глобальної продовольчої стійкості та координатором політик у сфері «зеленої» трансформації сільського господарства. Для України активна участь у цьому процесі стане ключовим елементом інтеграції до міжнародної системи продовольчої дипломатії, зміцнення конкурентних позицій на світовому ринку та формування власного внеску у побудову справедливої і збалансованої світової аграрної архітектури.

Отже, проведені дослідження засвідчили, що поставлена мета дослідити роль Кернської групи у світовій аграрній дипломатії та визначити її вплив на сучасну систему міжнародних відносин була повністю досягнута. Усі завдання, визначені на початку роботи, виконано. Отримані результати доводять, що Кернська група є не лише об'єднанням країн-експортерів, а й дієвим інструментом дипломатичного впливу на глобальні процеси. Вона формує нові стандарти багатостороннього співробітництва, сприяє справедливому доступу до ринків, підтримує стабільність продовольчих систем і водночас стимулює внутрішні реформи в державах-членах. Таким чином, магістерська робота не лише розкрила наукову й практичну сутність Кернської групи як феномену глобальної аграрної дипломатії, але й дала підстави стверджувати, що цей формат співпраці є ефективною моделлю багатостороннього діалогу у XXI столітті. Він доводить, що справжня сила міжнародної політики полягає не у домінуванні окремих держав, а у здатності до рівноправної співпраці задля спільного блага продовольчої безпеки, стабільності та розвитку людства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. World Trade Organization. The WTO at Twenty: Challenges and achievements. — Geneva : WTO, 2015. — 160 p. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wto_at_twenty_e.pdf (дата звернення: 04.06.2025).
2. World Trade Organization. Agriculture — explanation of the agreement: contents / Uruguay Round reform programme.— [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/ag_intro00_contents_e.htm (дата звернення: 05.06.2025).
3. World Trade Organization. The WTO Agreements Series: Agriculture. — Geneva : WTO, 2015. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/agric_agreement_series_2.pdf (дата звернення: 06.06.2025).
4. World Trade Organization. The WTO, IMF and World Bank (Discussion Paper No.13). — Geneva : WTO, 2007. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/discussion_papers13_e.pdf (дата звернення: 07.06.2025).
5. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). FAO at 75 – Grow, nourish, sustain. Together. — Rome : FAO, 2020. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/75a055c4-f206-4317-9cd3-dcfff7ecf882/content> (дата звернення: 08.08.2025).
6. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). FAO: its origin, formation and evolution (1945–1981). — Rome : FAO, 1981. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.fao.org/4/p4228e/p4228e.pdf> (дата звернення: 24.06.2025).
7. Pingali, P. From the Green Revolution to the Gene Revolution. — Rome : FAO, 2005. — [Електронний ресурс]. — Режим

доступу: <https://www.fao.org/4/af276e/af276e00.pdf> (дата звернення: 10.06.2025).

8. World Trade Organization. Membership, alliances and bureaucracy — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org3_e.htm (дата звернення: 29.05.2025).

9. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Post-Green Revolution food systems and the triple burden of malnutrition. — Rome : FAO, 2013. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/2132d21e-fd3d-496f-ae14-57b139b47bfd/content> (дата звернення: 19.05.2025).

10. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). The Committee on World Food Security: Reform Document. — Rome : FAO, 2009. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fao.org/3/k7197e/k7197e.pdf> (дата звернення: 05.11.2025).

11. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947). — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text (дата звернення: 05.11.2025).

12. World Trade Organization. Understanding the WTO: Basics – The GATT and the WTO. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm (дата звернення: 05.11.2025).

13. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). The State of Agricultural Commodity Markets 2009.— Rome : FAO, 2009. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fao.org/4/ap638e/ap638e.pdf> (дата звернення: 05.11.2025).

14. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). *The State of Food and Agriculture 2009*. — Rome : FAO, 2009. — [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <https://www.fao.org/4/ap649e/ap649e.pdf> (дата звернення: 05.11.2025).

15.Залізнюк В. П. Еволюція поняття та підходів щодо виміру продовольчої безпеки. // Державне управління: удосконалення та розвиток. — 2014. — № 12. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1249> (дата звернення: 05.11.2025).

16.LibreTexts Україна. Зелена революція // Американська екологічна історія. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://ukrayinska.libretexts.org/Гуманітарні_науки/Історія/Північноамериканська_національна_історія/Книга%3A_Американська_екологічна_історія_\(Allosso\)/Глави/15%3A_Зелена_революція](https://ukrayinska.libretexts.org/Гуманітарні_науки/Історія/Північноамериканська_національна_історія/Книга%3A_Американська_екологічна_історія_(Allosso)/Глави/15%3A_Зелена_революція) (дата звернення: 05.11.2025).

17.Dossier Analytical Center. *CAP, Law and Climate — Policy Brief 2024*. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.dossier.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/CAP_lawclimate_UA.pdf (дата звернення: 05.11.2025).

18.World Trade Organization. An informal press guide to “WTO-speak” (Cairns Group entry). — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/brief_e/brief22_e.htm (дата звернення: 09.08.2025).

19.WTO Committee on Agriculture. What to look for when reviewing notifications (Cairns Group paper). — Geneva : WTO, 2014. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/cairns_group_paper.pdf (дата звернення: 10.07.2025).

20.Anderson, K. Agricultural trade liberalization, welfare, and growth: The case for reform. // *The Australian Economic Review*. — 1993. — Vol. 26, Issue 1. — P. 63–80. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-8462.1993.tb00771.x> (дата звернення: 06.11.2025).

21. Класифікація міжнародних організацій та їх роль в сучасному світі. // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. — 2021. — № 38. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/308844> (дата звернення: 06.11.2025).

22. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Its Origin, Formation and Evolution (1945–1981). — Rome : FAO, 1981. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.fao.org/4/p4228e/p4228e.pdf> (дата звернення: 15.06.2025).

23. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023. — Paris : OECD Publishing, 2023. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2023_0f802da1-en (дата звернення: 15.06.2025).

24. WTO Committee on Agriculture. Background information. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/ag_intro00_contents_e.htm (дата звернення: 15.06.2025).

25. «Угода про сільське господарство (№ 981-005 від 15.04.1994)». — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_005#Text (дата звернення: 05.17.2025).

26. World Trade Organization. Dispute Settlement Cases in Agriculture. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_agric_e.htm (дата звернення: 17.06.2025).

27. Cairns Group. MC13 Communiqué. — 2024. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.cairnsgroup.org/> (дата звернення: 15.05.2025).

28. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). The State of Food and Agriculture 2023. — Rome : FAO, 2023. — [Електронний ресурс]. —

Режим доступа: <https://www.fao.org/3/cc7724en/cc7724en.pdf> (дата звернення: 28.06.2025).

29.FAO/WHO Codex Alimentarius. Food Standards Programme. — [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius> (дата звернення: 28.06.2025).

30.World Bank. Annual Report 2023: Ending Poverty on a Livable Planet. — Washington, D.C. : World Bank, 2023. — [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/2b1b3072-0e50-4d21-b0cb-21da2b1262c2/content> (дата звернення: 03.07.2025).

31.Global Agriculture and Food Security Program (GAFSP). Annual Report 2022. — Washington, D.C. : World Bank, 2023. — [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://www.gafspfund.org/sites/default/files/2023-01/GAFSP-Annual-Report-2022.pdf> (дата звернення: 03.07.2025).

32.International Monetary Fund (IMF). Food Shock Window — Policy Paper. — Washington, D.C. : IMF, 2022. — [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/PP/2022/English/PPEA2022051.ash> (дата звернення: 03.07.2025).

33.Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023. — Paris : OECD, 2023. — [Електронний ресурс]. – Режим доступа: https://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2023_0f802da1-en (дата звернення: 03.07.2025).

34.United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). State of Commodity Dependence 2023. — Geneva : UNCTAD, 2023. — [Електронний ресурс]. – Режим доступа: https://unctad.org/system/files/official-document/ditccom2023d1_en.pdf (дата звернення: 04.07.2025).

35.Charter for an International Trade Organization. — Havana, 1948. — [Електронний ресурс]. – Режим доступа:

https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/havana_e.pdf (дата звернення: 06.06.2025).

36.Irwin, D. (2011). The GATT's Start: Tariff Cuts, GATT and the WTO, NBER Working Paper No. 16345, електронний ресурс:

https://www.nber.org/system/files/working_papers/w16345/w16345.pdf

37.The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1947). — Geneva: World Trade Organization, 1947. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47_01_e.htm (дата звернення: 24.06.2025).

38.United Nations. The Sustainable Development Goals Report 2023. — New York : UN, 2023. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2023/> (дата звернення: 04.07.2025).

39.World Trade Organization. Agriculture: The WTO Agreements Series. — Geneva : WTO, 2015. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/agric_agreement_series_3_e.pdf (дата звернення: 04.07.2025).

40.FAO. The State of Food and Agriculture 1979. — Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 1979. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/695f92a5-a01a-483f-b604-75e5902e2203/content> (дата звернення: 18.06.2025).

41.FAO. World Food Summit: Plan of Action. — Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 1996. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fao.org/3/w3613e/w3613e00.htm> (дата звернення: 20.06.2025).

42.Department of Foreign Affairs and Trade (Australia). Trade at a Glance 2009. — Canberra : DFAT, 2009. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dfat.gov.au/sites/default/files/trade-at-a-glance-2009.pdf> (дата звернення: 29.05.2025).

43. Caribbean Community and Common Market. Integration Framework. — London : Palgrave Macmillan, 1994. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://page-one.springer.com/pdf/preview/10.1007/978-1-349-14277-4_4 (дата звернення: 11.06.2025).

44. General Agreement on Tariffs and Trade (GATT). Ministerial Declaration on the Uruguay Round (Punta del Este, 20 September 1986). — Geneva : GATT, 1986. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/gatt_docs/English/SULPDF/91240122.pdf (дата звернення: 04.07.2025).

45. GATT. Proposal by the Cairns Group of Fair Trading Nations. — Geneva: General Agreement on Tariffs and Trade, 1987. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/gatt_docs/English/SULPDF/92200321.pdf (дата звернення: 14.06.2025).

46. Кібець Д. В., Головатенко М. Ю. Класифікація міжнародних організацій та їх роль в сучасному світі. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/308844> (дата звернення: 25.06.2025).

47. General Agreement on Tariffs and Trade (GATT). Options in the Agriculture Negotiations. Note by the Chairman (MTN.GNG/AG/W/1, 24 June 1991). — Geneva : GATT, 1991. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/gatt_docs/English/SULPDF/92120202.pdf (дата звернення: 04.07.2025).

48. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). World agriculture: towards 2015/2030. Chapter 9 — Agricultural trade, trade policies and the global food system. — Rome : FAO, 2003. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fao.org/4/y4252e/y4252e09.pdf> (дата звернення: 04.07.2025).

49. World Trade Organization. Agriculture: The WTO Agreements Series. — Geneva : WTO, 2015. — [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/agric_agreement_series_3_e.pdf (дата звернення: 04.07.2025).

50. General Agreement on Tariffs and Trade (GATT). Ministerial Declaration on the Uruguay Round (1986). — Geneva : GATT, 1986. — [Електронний ресурс]. —

Режим

доступу: https://www.wto.org/gatt_docs/English/SULPDF/91240122.pdf (дата звернення: 05.07.2025).

51. Department of Foreign Affairs and Trade (Australia). Cairns Group: A History. — Canberra : DFAT, 2011. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.dfat.gov.au/trade/organisations/cairns-group> (дата звернення: 15.07.2025).

52. Government of Australia. Australia and the Cairns Group. — Canberra : Department of Foreign Affairs and Trade, 2019. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.dfat.gov.au/trade/organisations/cairns-group/Pages/cairns-group> (дата звернення: 15.07.2025).

53. World Trade Organization. The Cairns Group in the WTO: Promoting Agricultural Trade Reform. — Geneva : WTO, 2016. — [Електронний ресурс]. —

Режим

доступу: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/statements_e/st35.pdf (дата звернення: 11.07.2025).

54. General Agreement on Tariffs and Trade (GATT). Proposal by the Cairns Group of Fair Trading Nations. — Geneva : GATT, 1987. — [Електронний ресурс]. — Режим

доступу: https://www.wto.org/gatt_docs/English/SULPDF/92200321.pdf (дата звернення: 04.07.2025).

55. World Trade Organization. Agriculture Negotiations: Backgrounder. — Geneva : WTO, 2004. — [Електронний ресурс]. — Режим

доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/ag_intro00_contents_e.htm (дата звернення: 17.06.2025).

56. Мартинов А. Ю. Світова організація торгівлі (СОТ). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Svitova_orhanizatsiia (дата звернення: 09.07.2025).
57. Міністерство закордонних справ України. Стаття про СОТ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/svitova-organizaciya-torgivli-sot> (дата звернення: 09.07.2025).
58. Вдовенко Н. М. Теоретична сутність формування передумов забезпечення продовольчої безпеки на основі інноваційного розвитку аграрного сектора. // Економіка Криму. — 2013. — № 2 (43). — С. 42–46.
59. World Trade Organization. The WTO Agreements: Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/marag_e.htm (дата звернення: 09.06.2025).
60. Kuznetsova, A. *Doha Round Negotiations in the WTO: Agricultural Issues*. — Kyiv : Institute for Economic Research and Policy Consulting, 2013. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.ier.com.ua/files/Projects/2012/trade_policy/28.03.2013_presentations/0000019100-Kuznecova_print2.pdf (дата звернення: 11.06.2025).
61. Tsyhankova, T. M., Hrebelnyk, O. P. *Сучасні коаліції та угруповання СОТ у формуванні глобальної торговельної політики*. // Журнал європейської економіки. — 2010. — Т. 9, № 2. — С. 174–188. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://journals.uran.ua/jieep/article/view/27568> (дата звернення: 12.07.2025).
62. World Trade Organization. *Draft text on agriculture: document WT/MIN(24)/W/13*. — Abu Dhabi : WTO, 2024. — 6 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc13_e/briefing_notes_e/agriculture_e.htm (дата звернення: 19.06.2025).

63. Cairns Group Farm Leaders. *Statement of Intent on World Trade Organization Agricultural Reforms*. — Abu Dhabi : Cairns Group, February 2024. — 7 p. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.cairnsgroupfarmers.org/> (дата звернення: 21.06.2025).
64. Лекарь А. С. *Основні риси та базові принципи системи вирішення спорів у рамках Світової організації торгівлі (СОТ)*. // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2012. — № 4. — С. 156–163.
65. Марракеська декларація : Документ 981_001. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_001#Text (дата звернення: 17.07.2025).
66. Міністерство економіки України. *Конференції міністрів Світової організації торгівлі*. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=d8eac463-29dd-430d-afb2-2585991c16d2&title=KonferentsiiMinistrivSot> (дата звернення: 18.07.2025).
67. Cairns Group. *International Organisations – Introduction Page*. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.cairnsgroup.org/Pages/Introduction.aspx> (дата звернення: 19.07.2025).
68. Cairns Group Farm Leaders. *Statement of Intent on WTO Agricultural Reform (MC13)*. — 2024. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.cairnsgroupfarmers.org/> (дата звернення: 20.07.2025).
69. Cairns Group Research. *Proposals & Statements*. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.cairnsgroup.org/Pages/Proposals.aspx> (дата звернення: 22.07.2025).
70. Institute of International Trade, University of Adelaide. *Desktop Analysis of Agricultural Subsidies and Environmental Impacts*. — Adelaide : ІІТ, 2022. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://iit.adelaide.edu.au/news/list/2022/09/12/desktop-analysis-of->

- [agricultural-subsidies-and-environmental-impacts](#)(дата звернення: 25.07.2025).
71. Australian Bureau for Agriculture and Resource Economics (ABARES). *Reshaping Agricultural Support to Build a Competitive Agricultural Sector*. — Canberra : ABARES, 2022. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.agriculture.gov.au/abares/products/insights/reshaping-agricultural-support> (дата звернення: 26.07.2025).
72. Australian Bureau for Agriculture and Resource Economics (ABARES). *Food Security: The Role of International Trade and Support*. — Canberra : ABARES, 2022. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.agriculture.gov.au/abares/products/insights/food-security-the-role-of-international-trade-and-support> (дата звернення: 27.07.2025).
73. Institute of International Trade, University of Adelaide. *Strengthening African Agricultural Trade: The Case for Domestic Support Entitlement Reforms*. — Adelaide : ИТ, 2021. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://iit.adelaide.edu.au/news/list/2022/01/31/strengthening-african-agricultural-trade-the-case-for-domestic-support>(дата звернення: 28.07.2025).
74. International Food Policy Research Institute (IFPRI). *Harmonizing and Reducing Trade-Distorting Domestic Support: An Analysis of the Impacts of New Domestic Support Disciplines at the WTO*. — Washington, D.C. : IFPRI, 2021. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.ifpri.org/publication/harmonizing-and-reducing-trade-distorting-domestic-support-analysis-impacts-new> (дата звернення: 30.07.2025).
75. New Zealand Institute for Business Research, University of Waikato. *Impacts of Agricultural Domestic Supports on Developing Countries*. — Hamilton :

- NZIBR, 2021. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.waikato.ac.nz/research/institutes-centres-entities/institutes/nzibr> (дата звернення: 31.07.2025).
76. Журнал «Агросвіт». *Проблеми міжнародної аграрної торгівлі*. — 2019. — № 12. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/12_2019/4.pdf (дата звернення: 01.08.2025).
77. Cairns Group. *MC13 Communiqué*. — 2024. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.cairnsgroup.org/news/communique/mc-13-cairns-group-communique> (дата звернення: 02.08.2025).
78. World Trade Organization. *Agriculture and the Cairns Group*. — Geneva : WTO, 2023. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/ag_cairns_e.htm (дата звернення: 04.08.2025).
79. Australian Government. *Agricultural Policy Statement 2023*. — Canberra : Department of Agriculture, Fisheries and Forestry, 2023. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.agriculture.gov.au/> (дата звернення: 06.08.2025).
80. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023 – Australia Chapter*. — Paris : OECD, 2023. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2023_0f802da1-en (дата звернення: 07.08.2025).
81. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). *Brazil: Agricultural Transformation Report 2023*. — Rome : FAO, 2023. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.fao.org/3/cb8961en/cb8961en.pdf> (дата звернення: 09.08.2025).

82. World Bank. *Brazil Agricultural Competitiveness Report 2022*. — Washington, D.C. : World Bank, 2022. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/38040> (дата звернения: 10.08.2025).
83. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2022 – Canada Chapter*. — Paris : OECD, 2022. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: https://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2022_17c708f3-en (дата звернения: 11.08.2025).
84. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023*. — Paris : OECD, 2023. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: https://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2023_0f802da1-en (дата звернения: 13.08.2025).
85. World Bank. *Argentina Agriculture Competitiveness Report 2022*. — Washington, D.C. : World Bank, 2022. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/1dbb2a24-c64d-4f3b-baa4-8db70e6b22d9> (дата звернения: 15.08.2025).
86. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). *Statistical Yearbook 2023*. — Rome : FAO, 2023. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.fao.org/3/cc7724en/cc7724en.pdf> (дата звернения: 18.08.2025).
87. World Bank. *South Africa Agriculture Policy Note 2022*. — Washington, D.C. : World Bank, 2022. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/224991623968152393/south-africa-agriculture-policy-note> (дата звернения: 19.08.2025).

88. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). *Indonesia Agricultural Transformation Report 2023*. — Rome : FAO, 2023. — [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.fao.org/3/cb9249en/cb9249en.pdf> (дата звернения: 20.08.2025).
89. World Trade Organization. *Committee on Agriculture Summary Report 2023*. — Geneva : WTO, 2023. — [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/coag_sumrep23_e.pdf (дата звернения: 21.08.2025).
90. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). *Public-Private Partnerships for Sustainable Agriculture 2023*. — Rome : FAO, 2023. — [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.fao.org/3/cb8900en/cb8900en.pdf> (дата звернения: 22.08.2025).
91. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). *The State of Food and Agriculture 2023*. — Rome : FAO, 2023. — [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.fao.org/3/cc7724en/cc7724en.pdf> (дата звернения: 23.08.2025).
92. World Bank. *Global Agriculture and Food Security Program Report 2022*. — Washington, D.C. : World Bank, 2022. — [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.gafspfund.org/sites/default/files/2023-01/GAFSP-Annual-Report-2022.pdf> (дата звернения: 24.08.2025).
93. Botterill, L. C. From Black Jack McEwen to the Cairns Group: Reform in Australian Agricultural Policy / Linda Courtenay Botterill // National Europe Centre Paper No. 86. – Canberra : Australian National University, 2003. – 17 p. – Режим доступа: https://www.researchgate.net/publication/265323398_From_Black_Jack_McEwen_to_the_Cairns_Group_Reform_in_Australian_agricultural_policy

94. Higgott, R. The Cairns Group, Agricultural Trade and the Uruguay Round / Richard Higgott // *Journal of Common Market Studies*. – 1988. – Vol. 26, No. 3. – P. 275–294. – DOI: 10.1111/j.1467-8462.1993.tb00771.x
95. Cairns Group. International Organisations. Cairns Group Official Website. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.cairnsgroup.org/Pages/international-organisations.aspx> (дата звернения: 13.09.2025).
96. World Trade Organization. (2024). WTO members seek fresh momentum for agriculture talks. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.wto.org/english/news_e/news24_e/agri_abu_dhabi_e.htm (дата звернения: 17.09.2025).
97. Glauber, J. W. (2016). Unfinished Business: The Cairns Group and the Agricultural Trade Negotiations. FAO–IGC/CTSD Report. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations. [Электронный ресурс]. – PDF. – Режим доступа: <https://www.fao.org/3/i6489e/i6489e.pdf> (дата звернения: 27.09.2025).
98. Gifford, M. The Unlikely Coalition: Agriculture and Agricultural Policies of the Cairns Group, Ten Years after the Uruguay Round / Mike Gifford // Anania G., Bohman M., Carter C., McCalla A. (Eds.). *Agricultural Policy Reform and the WTO*. – Cheltenham : Edward Elgar, 2004. – P. 88–97. – ISBN 9781843766982.
99. World Trade Organization. *Trade Policy Review: Ukraine 2011*. — Geneva : WTO, 2012. — P. 15–18. — [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp359_e.htm (дата звернения: 29.08.2025).
100. Tyers, R. The Cairns Group and the Uruguay Round of International Agricultural Trade Negotiations / Rory Tyers // *Economic Record*. – 1993. – Vol. 69, No. 204. – P. 551–562. – DOI: 10.1111/j.1467-8462.1993.tb00771.x.

101. Gallagher, P. W. Setting the Agenda for Trade Negotiations: The Cairns Group and the Community on Agriculture / Peter W. Gallagher // Journal of European Integration. – 1988. – Vol. 11, No. 3. – P. 199–214. – DOI: 10.1080/10357718808444955.
102. Matthews, A. Developing Countries' Position in WTO Agricultural Trade Negotiations / Alan Matthews. – Trinity College Dublin, 2001. – Working Paper No. 01/03. – Режим доступу: https://www.tcd.ie/Economics/TEP/2001_papers/TEPNo0103.pdf
103. Tangermann, S. Agricultural Policy Reform and the Doha Development Agenda / Stefan Tangermann. – Geneva : Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2002. – 48 p. – Режим доступу: <https://www.fao.org/3/y2731e/y2731e.pdf>
104. World Trade Organization. Trade Policy Review: Ukraine WT/TPR/S/467. — Geneva : WTO, 2023. — P. 33. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/tp_r_e/s467_e.pdf (дата звернення: 01.10.2025).
105. Cairns Group. Ministerial Communiqué, Abu Dhabi, 26 February 2024. — Department of Foreign Affairs and Trade (Australia), 2024. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dfat.gov.au/trade/organisations/wto/cairns-group>(дата звернення: 14.07.2025).
106. Світова організація торгівлі (СОТ). Огляд торговельної політики України (Trade Policy Review: Ukraine, WT/TPR/S/467). — Женева : WTO, 2023. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/tp_r_e/s467_e.pdf (дата звернення: 09.07.2025).
107. World Trade Organization (WTO). JOB/AG/243 – “Domestic Support Architecture – Cairns Group Proposal”. — Geneva : WTO, 2024. —

- [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://docs.wto.org/> (дата звернення: 15.06.2025).
108. World Trade Organization (WTO). Committee on Agriculture Summary Report, March 2024. — Geneva : WTO, 2024. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://docs.wto.org/> (дата звернення: 16.06.2025).
109. Активізація міжнародного співробітництва для розвитку аграрного сектору України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/items/f5ead110-c47b-42ee-937a-81d3310c1aa6> (дата звернення: 02.10.2025).
110. IISD (International Institute for Sustainable Development). Reforming Agricultural Support: The Cairns Group Proposal 2024. — Winnipeg : IISD, 2024. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.iisd.org/system/files/2024-03/agricultural-subsidies-cairns.pdf> (дата звернення: 17.06.2025).
111. Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT) Australia. *Cairns Group Ministerial Statement on Food Security and Market Stability*. — Canberra : DFAT, 2024. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.dfat.gov.au/trade/organisations/wto/cairns-group> (дата звернення: 18.06.2025).
112. Cairns Group. 43rd Cairns Group Ministerial Meeting. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.cairnsgroup.org/> (дата звернення: 03.10.2025).
113. World Trade Organization (WTO). Press Briefing. — Geneva : WTO, April 2024. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.wto.org/> (дата звернення: 19.06.2025).
114. Cairns Group. Senior Officials' Statement – Continuing the Mission. — Canberra : Cairns Group, 2019. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.cairnsgroup.org/sites/default/files/Cairns%20Group%20>

- [Senior%20Officials%20Statement%20-%2026%20June%202019.pdf](#) (дата звернення: 04.10.2025).
115. World Trade Organization (WTO). Committee on Agriculture: Summary of Discussion on Trade Restrictions Affecting Ukraine, Geneva, April 2024. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docs.wto.org/> (дата звернення: 20.07.2025).
116. European Commission. Solidarity Lanes: Two Years of Progress. — Brussels : EC Reports, 2024. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/commission/solidarity-lanes-report-2024.pdf> (дата звернення: 21.07.2025).
117. Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT) Australia. Cairns Group Brief: Market Connectivity in Wartime Economies. — Canberra : DFAT, 2024. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dfat.gov.au/trade/organisations/wto/cairns-group> (дата звернення: 22.07.2025).
118. Ukrainian Sea Ports Authority (USPA). Annual Report 2024. — Київ : Міністерство інфраструктури України, 2024. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.uspa.gov.ua/en/press-center/reports> (дата звернення: 23.07.2025).
119. Ukrainian Sea Ports Authority (USPA). Офіційні новини — порти Одеси. — 2024. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://odesa.uspa.gov.ua/en/news> (дата звернення: 08.10.2025).
120. World Trade Organization (WTO). WTO Official Records. Committee on Agriculture Session Transcript, June 2024. — Geneva : WTO, 2024. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docs.wto.org/> (дата звернення: 24.07.2025).
121. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Щорічний звіт про зовнішньоекономічну діяльність у сфері АПК 2024

- року. — Київ : Мінагрополітики, 2024. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://minagro.gov.ua/> (дата звернення: 25.07.2025).
122. Institute for Applied Economic Research (IPEA) & Institute of Agrarian Economics of Ukraine. Joint Memorandum on Research Cooperation. — Brasília – Kyiv : IPEA / Інститут аграрної економіки України, червень 2024 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.ipea.gov.br/> (дата звернення: 26.07.2025).
123. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Resilient Agrifood Systems and Trade. — Rome : FAO Publications, 2024. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.fao.org/publications/en/> (дата звернення: 27.07.2025).
124. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2024. — Paris : OECD Publishing, 2024. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.oecd.org/agriculture/topics/agricultural-policy-monitoring-evaluation/> (дата звернення: 28.07.2025).
125. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Global Food Security in a Changing World. — Rome : FAO Publications, 2024. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.fao.org/publications/en/> (дата звернення: 29.07.2025).
126. Cairns Group Farm Leaders / IISD / IFPRI. Statement of Intent and Analytical Presentation 2023–2024. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.cairnsgroupfarmers.org/get/news/277-0.pdf> (дата звернення: 07.10.2025).
127. Department of Foreign Affairs and Trade (Australia). Cairns Group Ministerial Statement on Trade Resilience. — Canberra : DFAT, 2024. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.dfat.gov.au/trade/organisations/wto/cairns-group> (дата звернення: 30.07.2025).

128. Argentina Trade Observatory. Comparative Models of Agricultural Liberalization. — Buenos Aires : Argentina Trade Observatory, 2024. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (URL відсутній) (дата звернення: 27.07.2025).
129. Міністерство економіки України. Україна стала повноправним членом Cairns Group. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://me.gov.ua/Documents/Print/d4ab2ea9-4ac4-49aa-8d99-469b513fe2a8?lang=uk-UA> (дата звернення: 11.10.2025).